

The Images of Modern Thai Rural Society in the *Baan Rai Plai Fun* and *Mae Khong Phaendin* Novel Series

Submitted date:
28 August 2024

Revised date:
3 March 2025

Accepted date:
24 March 2025

Liang Junping^{1,2*}
Weerawat Intaraporn²

Abstract

Background and objective (s): Modern Thai rural society has undergone substantial development in various aspects – particularly the social environment, lifestyle and values – through a blend of traditional and contemporary elements. This study aimed to analyze how modern Thai rural society is portrayed in the *Baan Rai Plai Fun* and *Mae Khong Phaendin* novel series. This objective was to understand how Thai rural communities have evolved and adapted in the modern era, as reflected in these literary works.

Methodology: This study employed a content analysis of two Thai novel series that depict the characteristics of modern Thai rural society. Through in-depth examination, the study identified key aspects of rural life, focusing on the social environment, lifestyle and values.

¹ Department of Thai, Faculty of Foreign Languages, Hechi University, People's Republic of China

² Thai as a Second Language, Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University, Thailand

* Corresponding author 2374138984@qq.com

This article is part of a doctoral dissertation titled “Development Discourse and Ruralism in Thai Novel Series, during 2009 – 2015”, Thai as a Second Language, Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University.

Main result: These two novel series portray modern Thai rural society in three key dimensions. First, in terms of the social environment, housing and communities have become more modern, thereby fostering economic growth and occupational stability. Second, regarding lifestyle, rural residents now enjoy a broader range of career options while continuing to lead simple, nature-oriented lives. Finally, in the realm of values, the novels underscore gratitude and virtuous conduct, particularly emphasizing emotional care for parents, in line with the principle of “doing good yields good”. The novels also advocate giving those who repent a chance to start anew and highlight the importance of repaying kindness to benefactors. Additionally, both works depict the elevated status of women within the family and society. Although these novels adopt somewhat romanticized narratives, they nonetheless provide a significant reflection of modern Thai rural society, demonstrating that literary texts can serve as valuable social documents for academic research.

Relevance to Thai Studies: This study is vital for understanding the ongoing transformation of Thai rural society and contributes meaningfully to Thai Studies. Although the source data are drawn from novels, these texts mirror the authors’ viewpoints. Examining modern Thai rural society as portrayed in these works offers insights into expectations regarding social conditions, lifestyle and values, which continue to be upheld and adapted in response to contemporary change.

Conclusion: Modern Thai rural society has undergone notable adaptations in its environment, lifestyle and values to address the challenges of the present day. The novels analyzed herein vividly illustrate these transformations, serving as crucial references for understanding the continued evolution of Thai rural society in the modern context.

Keywords: Thai novel series; social image in novels; modern Thai rural society

ภาพสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ในนวนิยายชุด บ้านไร่ปลายฝน และ แม่ของแผ่นดิน

Submitted date:
28 August 2024

Revised date:
3 March 2025

Accepted date:
24 March 2025

เหลียง จุ้นผิง^{1,2*}
วีรวัฒน์ อินทรพร²

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: สังคมชนบทไทยในยุคสมัยใหม่ได้พัฒนาไปในหลายด้าน ทั้งสภาพสังคม วิถีชีวิต และค่านิยม โดยผสมผสานระหว่างความเป็นดั้งเดิมและสมัยใหม่ การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาและวิเคราะห์ภาพสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ที่ปรากฏในนวนิยายชุด *บ้านไร่ปลายฝน* และ *แม่ของแผ่นดิน* โดยมีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของสังคมชนบทไทยในยุคสมัยใหม่ผ่านมุมมองของวรรณกรรม

ระเบียบวิธีวิจัย: การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาของนวนิยายชุดของไทยจำนวน 2 ชุด ซึ่งสะท้อนภาพสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อค้นหาลักษณะสำคัญของสังคมชนบทในด้านสภาพสังคม วิถีชีวิต และค่านิยม

ผลการวิจัย: นวนิยายสองชุดนี้สะท้อนภาพสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ในสามด้าน ด้านสภาพสังคม บ้านเรือนที่อยู่อาศัยทันสมัยขึ้น สภาพแวดล้อมในชุมชนสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและเสริมสร้างความมั่นคงทางอาชีพ ด้านวิถีชีวิต ชาวชนบทมีทางเลือกอาชีพที่หลากหลาย ควบคู่กับการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายและกลมกลืนกับธรรมชาติ ด้านค่านิยม ยังคงเน้นความกตัญญูและการทำความดี โดยให้ความสำคัญกับการดูแลจิตใจ บพการี ยึดหลัก “ทำดีได้ดี” เปิดโอกาสให้ผู้สำนึกผิดเริ่มต้นใหม่และตอบแทนผู้กระทำความดี นอกจากนี้ยังสะท้อนการยกระดับสถานะของผู้หญิงทั้งในครอบครัวและสังคม แม้จะเป็นนวนิยายแนวพาฝัน

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย กรุงเทพมหานคร

² สาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย

*Corresponding author 2374138984@qq.com

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดงานวิจัยเรื่อง “วาทกรรมการพัฒนาและอุดมการณ์ชนบทนิยมในนวนิยายชุดของไทย ช่วง พ.ศ. 2552-2558” สาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

แต่สามารถสะท้อนภาพสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ได้อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่านวนิยายเป็นแหล่งข้อมูลทางสังคมที่มีคุณค่าในการศึกษาวิจัย

ความเกี่ยวข้องกับไทยศึกษา: การศึกษานี้สำคัญต่อความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคมชนบทไทยและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยด้านไทยศึกษา แม้ว่าข้อมูลจะมาจากนวนิยาย แต่นวนิยายเป็นสื่อที่สะท้อนแนวคิดและมุมมองของผู้เขียน การศึกษาภาพสังคมชนบทสมัยใหม่ในนวนิยายไทยช่วยให้เห็นถึงความคาดหวังต่อสังคมชนบท ทั้งในมิติของสภาพสังคม วิถีชีวิต และค่านิยมที่ยังคงสืบสานและปรับตัวให้สอดคล้องกับโลกยุคใหม่

บทสรุป: สังคมชนบทไทยสมัยใหม่ปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของยุคปัจจุบัน ทั้งในด้านสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต และค่านิยม นวนิยายชุดของไทยที่นำมาศึกษาได้สะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อย่างชัดเจน นับเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการศึกษาวិวัฒนาการของสังคมชนบทไทยในบริบทสมัยใหม่

คำสำคัญ: นวนิยายชุดของไทย; ภาพสังคมในนวนิยาย; ชนบทไทยสมัยใหม่

♦ บทนำ (Introduction) ♦

ประเทศไทยที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ชาวชนบทไทยเป็นกลุ่มคนที่มีวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประเทศ อย่างไรก็ตาม ยังมีภาพลักษณ์หรือ “มายาคติ” ที่มองว่าชนบทยากจน ลำห้วย สกปรก และบางครั้งมองว่าชนบทเป็นสังคมที่ไม่ปลอดภัยหรือมีปัญหาอาชญากรรม ซึ่งภาพลักษณ์เหล่านี้อาจเป็นภาพสังคมชนบทที่คนทั่วไปจดจำมานาน ดังที่ สันญา สันญาวิวัฒน์ (Sunyavivat, 1979, pp.85-95) ระบุว่า สังคมชนบทไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ประชากรส่วนใหญ่มีความรู้และฐานะเศรษฐกิจต่ำ ชุมชนอ่อนแอต่อภัยพิบัติ และเน้นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตเกษตร เช่น งานพิธีและเทศกาลประจำปี

ปัจจุบันสังคมชนบทไทยได้เปลี่ยนแปลงอย่างมากจากการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 13 ตลอดกว่า 50 ปีที่ผ่านมา ชนบทไทยได้ก้าวเข้าสู่ความเป็นสังคมสมัยใหม่ที่ผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมเชื่อมโยงสู่โลกภายนอก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังที่ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (Charoensin-o-larn, 2017, Preface, pp.11-12) กล่าวไว้ว่า ปัจจุบันชาวชนบทไทยได้รับการศึกษาและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในระดับที่ไม่ต่างจากคนเมือง อันเป็นผลจากการศึกษาภาคบังคับ การพัฒนาสื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต และการรณรงค์ของกลุ่มคนเสื้อแดงในพื้นที่ต่าง ๆ

ด้วยความพยายามร่วมกันของรัฐบาลและประชาชน ชนบทไทยได้เข้าสู่กระบวนการพัฒนาที่สะท้อนความเป็นสมัยใหม่ ตามที่ กนกวรรณ พวงประยงค์ และ สานิตย์ หนูนิล (Phuangprayong & Noonin, 2018) ระบุว่า ชนบทสมัยใหม่ในไทยผสมผสานระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยคนชนบทสามารถเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและโอกาสทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย เช่น การทำงานในภาคบริการและอุตสาหกรรม ขณะเดียวกันยังรักษาอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนให้เห็นภาพการพัฒนาที่ช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของชนบทให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยยังคงคุณค่าของชีวิตชนบทไว้อย่างชัดเจน

ในบริบทดังกล่าว นักเขียนรุ่นใหม่ได้สร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนภาพชนบทไทยในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะนวนิยายชุดของไทยซึ่งประกอบด้วยนวนิยายประมาณ 3-5 เรื่องที่มีแนวคิดหรือโครงเรื่องสอดคล้องกันจากการศึกษาเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่า มีนวนิยายชุดอยู่กลุ่มหนึ่งซึ่งมักนำเสนอเรื่องราวโรแมนติคผ่านภาพสภาพแวดล้อมชนบทที่สวยงาม วิถีชีวิตที่สงบสุข และค่านิยมที่ได้รับการยกย่องในสังคม นวนิยายชุดเหล่านี้

ได้นำเสนอภาพการเปลี่ยนแปลงของชนบทท่ามกลางบริบทสังคมสมัยใหม่ ตัวอย่างเช่น นวนิยายชุด *บ้านไร่ปลายฝน* (2552) โดยสำนักพิมพ์พิมพ์คำ ที่นำเสนอชนบทจังหวัดสระบุรีผ่านการบูรณาการเกษตรกรรมกับการท่องเที่ยว และ นวนิยายชุด *แม่ของแผ่นดิน* (2557) โดยสำนักพิมพ์มายาตรีม ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในการพัฒนาชนบท ตอกย้ำถึงความสำคัญของชนบทในโครงสร้างสังคมไทยร่วมสมัย และแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ยังคงส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในชนบทอย่างต่อเนื่อง

นวนิยายชุดทั้ง 2 ชุดนี้ แม้จะเป็นนวนิยายแนวพาฝันและนำเสนอเรื่องราวความรัก แต่มีบทบาทสำคัญสะท้อนภาพสังคมชนบทสมัยใหม่ พร้อมพรรณนาความงดงามของชนบท และเน้นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างและการวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่วรรณกรรมที่ 50 ของศตวรรษที่ 20 โดยมองว่าชนบทเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบนิเวศวิทยา ดังที่ ศุภิสรา เทียนสว่างชัย (Thiensawangchai, 2017) ระบุว่า การศึกษาวรรณกรรมผ่านแนวคิดนิเวศวิจารณ์ได้มุ่งเพียงแค่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติหรือบทบาทของธรรมชาติในวรรณกรรมเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงบทบาทของวรรณกรรมในฐานะสื่อกลางที่นำเสนอปัญหาสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการอนุรักษ์ท่ามกลางกระแสความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540–2544) และฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549) ที่เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล หลังจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1–7 เน้นการนำทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มาใช้เพื่อขยายฐานการผลิต แต่ส่งผลให้ทรัพยากรเสื่อมโทรมและลดน้อยลงอย่างมาก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดเหล่านี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานหรือสัมพันธ์กับเนื้อหาในนวนิยายชุดที่กล่าวถึงการพัฒนาสังคมชนบทที่ผู้เขียนนำเสนอในนวนิยาย โดยเฉพาะการเน้นย้ำแนวทางการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การส่งเสริมอาชีพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การรักษากฎมัยปัญญาท้องถิ่น และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชนบท ทั้งหมดนี้ล้วนสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ในการสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาชนบทไทยให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยพบว่า นวนิยายชุด *บ้านไร่ปลายฝน* และ *แม่ของแผ่นดิน* เป็นตัวอย่างที่สะท้อนภาพการพัฒนาชนบทผ่านกลวิธีทางวรรณกรรม เช่น การสร้างตัวละครที่ปรับตัวเข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ นำเสนอฉากท้องเรื่องที่สะท้อนการเติบโตของอุตสาหกรรมและการลงทุนจากภายนอก รวมถึงการส่งเสริมคุณค่าทางการเกษตร และแนวคิดสำคัญของนวนิยายที่เน้นการกระตุ้นให้ชาวบ้านกลับไปพัฒนาบ้านเกิดและส่งเสริมการลงทุนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและชนบท

ด้วยเหตุที่นวนิยายสองชุดนี้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเนื้อหาที่อ่านง่ายและให้ความเพลิดเพลิน อีกทั้งยังได้รับการดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์ ช่วยขยายการเผยแพร่สู่สาธารณชน โดยสร้างองค์ประกอบของนวนิยายที่สะท้อนให้เห็นภาพสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ ดังที่ อีราวดี ไตลังคะ (Tailanga, 2000, p.2) ระบุว่า การศึกษาวรรณกรรมมักพิจารณาผ่านองค์ประกอบหลัก เช่น โครงเรื่อง ตัวละคร แนวคิด และฉาก โดยเฉพาะในบันเทิงคดีซึ่งใช้กลวิธีการเล่าเรื่องและบทบาทของผู้เล่าเรื่องเป็นองค์ประกอบสำคัญ นวนิยายชุดดังกล่าวจึงสามารถวิเคราะห์ได้ในแง่มุมของโครงเรื่องที่เน้นการพัฒนาชนบท ตัวละครที่สะท้อนการปรับตัวของชุมชน และฉากที่แสดงถึงเปลี่ยนแปลงของชนบทในบริบทสมัยใหม่ นอกจากนี้ยังนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความก้าวหน้าและความพยายามลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ทำให้นวนิยายสองชุดนี้จึงเป็นตัวอย่างสำคัญของการศึกษาวรรณกรรมที่สะท้อนภาพสังคมชนบทไทยในปัจจุบันได้

Figure 1: Images of Modern Thai Rural Society in Novel Series

Source: Drawn by Kang Xinmin (August 28, 2025)

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาชนบทจากวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยหลายชิ้นได้ให้ความสำคัญกับการสะท้อนปัญหาของสังคมชนบทไทยในวรรณกรรมรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ กาญจนา ประสงค์เงิน (Prasong-ngern, 1984) วิเคราะห์ปัญหาสังคมชนบทอีสานที่ส่งผลต่อการเขียนเรื่องสั้นไทยในด้านเนื้อเรื่อง แนวคิด ตัวละคร และกลวิธี พร้อมทั้งชี้ให้เห็นว่าแนวทางการศึกษาวรรณกรรมสามารถขยายไปยังงานเขียนรูปแบบอื่น ๆ เช่น ร้อยกรอง นวนิยาย หรือปัญหาสังคมชนบทในภูมิภาคอื่น ๆ ได้ ปรียาภรณ์ หนูสนั่น (Noosanun, 1989) ศึกษานวนิยายที่ตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2519–2529 พบว่าผู้เขียนได้สะท้อนปัญหาสำคัญใน 8 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข การเมือง ความเชื่อ แรงงาน วัฒนธรรม และศีลธรรม โดยใช้เนื้อหา เนื้อเรื่อง และตัวละครในการสะท้อนปัญหาอย่างสมจริง พร้อมเสนอแนวทางแก้ไขที่เชื่อมโยงกับสภาพความเป็นจริงทางสังคมวิทยา สรณัฐ ไตลังคะ (Tailanga, 2012) ศึกษางานเขียนของ ไม้ เมืองเดิม ซึ่งสะท้อนภาพชนบทในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ว่าเป็น “ชุมชนอุดมคติ” ที่สงบสุข ห่างไกลความเจริญและตัดขาดจากอิทธิพลของรัฐ โดยเน้นคุณค่าของชนบทเหนือเมือง ขณะที่ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (Pattarakulvanit, 2017) และ กิตติราช พงษ์เฉลียว (Phongchalarw, 2017) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับชนบทในวรรณกรรม โดยมุ่งเน้นการปะทะและการประสานกันของสองพื้นที่ผ่านมิติเศรษฐกิจ ชนชั้น วัฒนธรรม และเพศสถานะ ตัวอย่างเช่น *แผลเก่า* ของ ไม้ เมืองเดิม และ *คำพิพากษา* ของ ชาต กอบจิตติ ที่สะท้อนความเปลี่ยนแปลงระหว่างชนบทและเมืองได้อย่างลึกซึ้ง หลี เจียเจีย (Li, 2019) และ หลิว กั๋วจิว (Liu, 2020) ศึกษาวิถีชีวิตชนบทในงานเขียนร่วมสมัย โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่สะท้อนผ่านนวนิยาย เช่น การสร้างบ้านใหญ่ การให้ความสำคัญกับการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างครอบครัว และ เหลียง จุ้นผิง และ วิวรณ์ อินทรพร (Liang & Intaraporn, 2024) ศึกษา “วาทกรรมการพัฒนาในสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ในนวนิยายชุด บ้านไร่ปลายฝน” พบว่านวนิยายแสดงและผลิตซ้ำวาทกรรมการพัฒนาซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิดของสังคมไทย โดยเป็นแนวคิดที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวพบว่า สถานการณ์ทางสังคมมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ของผู้เขียน โดยผู้เขียนมักดึงประสบการณ์และบริบทที่พบเห็นในชีวิตจริงมาประกอบสร้างเนื้อหางานเขียนโดยไม่รู้ตัว สอดคล้องกับความคิดของ เสนีย์ เสาวพงศ์ (as cited in Sujjapun, 1999, pp.132-136) ระบุว่านักเขียนมีบทบาทสะท้อนความเป็นจริงของสังคมผ่านงานเขียน โดยนำประสบการณ์และสภาพแวดล้อมในชีวิตประจำวันมาวิเคราะห์และถ่ายทอดในรูปแบบงานศิลปะ วรรณกรรมของนักเขียนจึงสะท้อนทั้งความรู้สึกนึกคิดเฉพาะตัวและค่านิยมในยุคสมัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงาน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ทบทวนมาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการวิเคราะห์วรรณกรรมที่ตีพิมพ์มานาน ซึ่งสะท้อนภาพชนบทแบบดั้งเดิม และยังไม่พบ

การศึกษาที่วิเคราะห์ภาพชนบทไทยในบริบทสมัยใหม่จากวรรณกรรมอย่างชัดเจน ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งเข้ามาเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว เพื่อสำรวจว่าภาพสังคมชนบทไทยในบริบทสมัยใหม่ปรากฏในนวนิยายในลักษณะอย่างไรและในมิติใดบ้าง

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่านวนิยายเป็นสื่อที่สามารถสะท้อนภาพสังคมไทยได้อย่างลึกซึ้ง ช่วยให้เข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ จึงเลือกศึกษานวนิยายชุด *บ้านไร่ปลายฝัน* และ *แม่ของแผ่นดิน* ซึ่งเป็นนวนิยายที่นำเสนอภาพชนบทไทยสมัยใหม่ในหลายแง่มุม โดยเฉพาะสภาพสังคม วิถีชีวิต และค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการปรับตัวของชาวชนบทต่อกระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ ยังเป็นที่น่าสนใจว่าผู้เขียนนำเสนอการเปลี่ยนแปลงของชนบทผ่านองค์ประกอบทางวรรณกรรม เช่น ตัวละคร ฉาก และเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างไร เพื่อสะท้อนบทบาทของชนบทไทยในยุคสมัยใหม่ที่กำลังพัฒนาและปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยนี้คาดว่าจะช่วยให้เข้าใจภาพสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ได้อย่างครอบคลุม และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาแนวโน้มการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของชนบทในวรรณกรรมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research objective)

เพื่อวิเคราะห์ภาพสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ในนวนิยายชุด *บ้านไร่ปลายฝัน* และ *แม่ของแผ่นดิน*

ขอบเขตการศึกษา (Scope of the Study)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษานวนิยายชุดจำนวน 2 ชุด รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. นวนิยายชุด *บ้านไร่ปลายฝัน* พิมพ์ครั้งแรกในปีพ.ศ. 2552 สำนักพิมพ์พิมพ์คำเป็นผู้จัดพิมพ์ ประกอบด้วย 4 เรื่อง ได้แก่ *ฮาวาหิมาลัย* (ณารา) *ดวงใจอัคนี* (ช่อนกลิ่น) *ปฐพีเล่ห์รัก* (ร่มแก้ว) *วายุภักมณฑรา* (แพรวณัฐ)
2. นวนิยายชุด *แม่ของแผ่นดิน* พิมพ์ครั้งแรกในปีพ.ศ. 2557 สำนักพิมพ์มายดรีมเป็นผู้จัดพิมพ์ ประกอบด้วย 3 เรื่อง ได้แก่ *ประทีปรักแห่งใจ* (นภาสธร) *แสงเทียน* (แพรวณัฐ) *ร้อยป่าไว้ด้วยรัก* (ฐิฎาตา)

ผลการวิจัย (Main result)

จากการวิเคราะห์ภาพสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ในนวนิยายชุด *บ้านไร่ปลายฝัน* และ *แม่ของแผ่นดิน* พบว่า ภาพสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ในนวนิยายชุดมีหลายมิติ มิติที่เด่นชัด ได้แก่ สภาพสังคม วิถีชีวิต และ ค่านิยม นักเขียนแต่ละคนได้นำเสนอประเด็นเหล่านี้ผ่านกลวิธีทางวรรณกรรมต่าง ๆ เช่น การใช้ฉาก สร้างบรรยากาศของเรื่อง การวางโครงเรื่องให้สอดคล้องกับแนวคิดสำคัญที่ต้องการนำเสนอสภาพสังคมชนบทที่กำลังพัฒนาหรือพัฒนาแล้ว การกำหนดตัวละครให้สะท้อนบทบาทและความเปลี่ยนแปลงของผู้คนในชนบท รวมถึงการแฝงแนวคิดที่สะท้อนทัศนคติเกี่ยวกับสังคมชนบทในยุคสมัยใหม่ รายละเอียดของการนำเสนอในแต่ละมิตินี้ดังต่อไปนี้

1. สภาพสังคมในชนบท

นวนิยายสองชุดนี้นำเสนอภาพสังคมชนบทสมัยใหม่ที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ถ่ายทอดความงดงามของชนบทผ่านกลวิธีทางวรรณกรรมที่หลากหลาย โดยผู้เขียนได้บรรยายรายละเอียดสภาพสังคมในชนบทเกี่ยวกับบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมในชุมชน ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นและสัมผัสบรรยากาศของชนบทได้อย่างชัดเจน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 บ้านเรือนที่อยู่อาศัย

นวนิยายสองชุดนี้นำเสนอภาพของบ้านเรือนที่อยู่อาศัยในสังคมชนบทสมัยใหม่ที่มีลักษณะทันสมัยและสะดวกสบาย บางแห่งอาจมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีเทียบเท่าหรือดีกว่าบ้านเรือนในเมือง ซึ่งแตกต่างจากภาพจำหรือมายาคติเดิมที่มักมองว่าที่อยู่อาศัยในชนบทมีขนาดเล็ก คับแคบ ไม่สะดวกสบาย หรือไม่ถูกสุขลักษณะ

นวนิยายชุด *บ้านไร่ปลายฝัน* เรื่อง *ธาราหิมาลัย* สะท้อนให้เห็นว่า สังคมชนบทสมัยใหม่มีที่อยู่อาศัยที่ได้รับการพัฒนาให้สะดวกสบายและสวยงาม ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงบ้านเรือนไม้หลังเล็กหรือกระท่อมแบบดั้งเดิม แต่ยังมีบ้านขนาดใหญ่ที่ออกแบบอย่างประณีต พร้อมด้วยภูมิทัศน์ที่ร่มรื่นและเอื้อต่อการอยู่อาศัย ตัวอย่างเช่น ฉากที่ตัวละคร “ภูวนะ” ได้สัมผัสกับบรรยากาศของบ้านพักในชนบท ซึ่งแตกต่างจากภาพจำเดิมเกี่ยวกับชนบทที่เคยมีมาก่อน ดังการพรรณนาในต้วบทต่อไปนี้

ภูเนศออกเดินต่อไปช้า ๆ เห็นว่าบริเวณบ้านหลังนี้ร่มรื่นไปด้วยต้นไม้ใหญ่ หากตัดแต่งกิ่งได้อย่างเป็นระเบียบ ไม่รกรกร้างหรือมีเศษใบไม้กิ่งไม้ทับถมบนพื้นหญ้า หน้าบ้านมีบ่อน้ำใสสะอาด จนแลเห็นปลาครีบตัวโตแหวกว่ายไปมาท่ามกลางแสงสลับจากไฟกิ่งหน้าบ้าน บนสนามหญ้าเล็ก ๆ ใกล้บ่อน้ำตั้งโต๊ะน้ำชายามบ่ายไว้อย่างน่าดู เขาถอนหายใจเบา ๆ กลับตาดึงภาพตัวเองกำลังนั่งจิบชาชมธรรมชาติยามบ่ายตรงนั้น...จิตใจคงจะสงบสุขยิ่งนัก.... (Nara, 2021, p.134)

ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นว่า สังคมชนบทสมัยใหม่มีที่อยู่อาศัยที่ได้รับการออกแบบให้กลมกลืนกับธรรมชาติ ทำให้ผู้อยู่อาศัยสามารถใช้ชีวิตได้อย่างร่มรื่นและสงบสุข ภาพของบ้านพักขนาดใหญ่ที่มีสวนซึ่งดูแลอย่างดี พร้อมพื้นที่สำหรับการพักผ่อนกลางแจ้ง แสดงให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงของชนบทไทยในนวนิยาย ที่ไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่เกษตรกรรมที่มีบ้านพักขนาดเล็กในทุ่งนาเหมือนภาพจำในอดีตเท่านั้น แต่ยังมียุคประกอบของความหรูหราและสิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถเทียบเคียงกับบ้านเรือนในเขตเมือง สะท้อนให้เห็นการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของชนบทที่ก้าวไปพร้อมกับยุคสมัย

เรื่อง *วายุภักตมนตรา* จากนวนิยายชุดเดียวกัน ได้นำเสนอแนวคิดการออกแบบบ้านเรือนเชิงสร้างสรรค์ในชนบทผ่านฉากที่สะท้อนมุมมองของตัวละคร “ทิชากร” นักเขียนสาวกรุงเทพฯ เมื่อเธอได้เห็นบ้านพักของ “วายุภักต” ซึ่งตั้งอยู่ท่ามกลางไร่อรุณ บ้านหลังนี้ไม่เพียงสะท้อนรสนิยมของเจ้าของบ้าน แต่ยังเป็นบ้านในฝันของ “ทิชากร” โดยมีฉากบรรยายดังต่อไปนี้

บ้านหลังน้อยขนาดสองชั้น สไตล์คอตเทจฝรั่งซ่อนอยู่ภายใน ตัวบ้านทำจากอิฐสีซีไก่อเหมือนอาคารอื่นที่หญิงสาวเห็น แตกต่างตรงที่รอบบ้านตกแต่งด้วยมวลบุปผามกมายยิ่งกว่าจนแทบมองไม่เห็นเนื้ออิฐ หน้าต่างแต่ละบานประดับด้วยกระเบื้องดอกไม้สีสดต่างกันไปบนหลังคาบ้านติดที่บอกทิศทางลมรูปเก๋อย่างน่ารัก ดูแล้วเหมือนบ้านตุ๊กตาไม่มีผิด (Praenat, 2021, p.33)

ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นภาพอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อรูปแบบที่อยู่อาศัยในชนบทไทย โดยเฉพาะในกลุ่มเจ้าของบ้านที่มีฐานะดีและได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ ซึ่งนิยมผสมผสานสถาปัตยกรรมสากลกับบริบทชนบทไทย ทำให้บ้านพักไม่ได้จำกัดอยู่แค่รูปแบบไทยดั้งเดิม แต่เปิดรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างประเทศ บ้านสไตล์คอตเทจที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติสะท้อนแนวโน้มที่เจ้าของบ้านสร้างที่อยู่อาศัยตามรสนิยมและสุนทรียทัศน์ส่วนตัว ขณะเดียวกันยังออกแบบให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม นวนิยายเรื่องนี้จึงชี้ให้

เห็นว่า ชนบทไทยสมัยใหม่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แต่เปิดรับอิทธิพลจากโลกภายนอกและพัฒนาไปตามบริบทเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ชนบทไทยในปัจจุบันประกอบด้วยทั้งบ้านเรือนไทยแบบดั้งเดิมควบคู่ไปกับบ้านที่สะท้อนรสนิยมของชนชั้นกลางและกลุ่มชนบทที่มีฐานะดี

สำหรับที่อยู่อาศัยของชาวชนบทธรรมดา นวนิยายสองชุดนี้ก็ได้นำเสนอให้ผู้อ่านเห็นภาพอย่างชัดเจนจากตัวอย่างใน “แสงเทียน” นวนิยายจากชุด *แม่ของแผ่นดิน* แสดงให้เห็นภาพบ้านเรือนในชนบทภาคใต้ของไทย ซึ่งยังคงรูปแบบดั้งเดิมของบ้านไม้ใต้ถุนสูง แต่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตในยุคปัจจุบัน บ้านของ “รมณี” ถูกบรรยายผ่านมุมมองของ “ปีพาทย์” ซึ่งมาเยี่ยมเยียนเป็นครั้งแรก ดังตัวบทต่อไปนี้

ที่อยู่อาศัยของครอบครัวรมณีเป็นบ้านไม้ใต้ถุนสูงขนาดใหญ่กว่าบ้านที่ปีพาทย์อยู่ ชั้นล่างเป็นโถงเปิดโล่งสำหรับนั่งเล่น มีโต๊ะหินซึ่งตรงกลางเป็นตารางหมากรุกกับเปลญวนผูกไว้ที่เสา เมื่อขึ้นบันไดไปด้านบน ปีพาทย์จึงเห็นโถงกว้างสำหรับนั่งเล่นและดูโทรทัศน์ มีโต๊ะทำงานของสิ่งที่ตั้งอยู่ตรงมุมหนึ่งร่วมกับชั้นหนังสือ (Praenat, 2014, p.251)

ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นว่า บ้านเรือนไทยในชนบทสมัยใหม่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ของบ้านไม้ใต้ถุนสูง แต่ได้รับการปรับปรุงให้สะดวกสบายและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ใต้ถุนบ้านถูกออกแบบให้เป็นพื้นที่สารพัดประโยชน์สำหรับการพักผ่อนและทำกิจกรรมร่วมกัน ขณะที่ชั้นบนมีพื้นที่กว้างขวางรองรับการใช้ชีวิตประจำวัน รวมถึงการจัดสรรมุมทำงานและพื้นที่อ่านหนังสือ โครงสร้างบ้านผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมกับแนวคิดสมัยใหม่ โดยคงระบบระบายอากาศแบบเปิดโล่ง ควบคู่ไปกับสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โทรทัศน์และมุมทำงาน สะท้อนให้เห็นภาพการพัฒนาเทคโนโลยีและบทบาทของการศึกษาที่ส่งผลต่อชนบท ดังนั้น ภาพบ้านเรือนในนวนิยายจึงแสดงให้เห็นความสมดุลระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมกับความทันสมัย และเน้นให้เห็นถึงบ้านในชนบทสมัยใหม่ในฐานะศูนย์กลางของครอบครัวที่อบอุ่นและปรับตัวเข้ากับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างลงตัว

นอกจากนี้ นวนิยายสองชุดนี้ได้นำเสนอบ้านเรือนขนาดกะทัดรัดของชาวชนบทธรรมดา เช่น เรื่อง *ร้อยป่าไว้ด้วยรัก* จากนวนิยายชุด *แม่ของแผ่นดิน* ได้นำเสนอบ้านเรือนของ “นางพวง” ผ่านฉากที่ตัวละคร “พรนับพัน” สัมผัสเมื่อตื่นเช้าในวันแรก โดยมีเนื้อหาบรรยายดังต่อไปนี้

เสียงไก่ที่ขันเจื้อยแจ้วรวมทั้งเสียงแซ่จากตัวอะไรสักอย่างที่ตั้งอยู่ ปลูกให้หญิงสาวที่นอนขดตัวอยู่ใต้ผ้าม้วนผืนหนาค่อย ๆ ขยับกาย ไปมาอย่างเมื่อยล้าก่อนจะค่อย ๆ ลืมตาขึ้น แล้วกวาดมองไปรอบตัวอย่างงุนงงในตอนแรก เพราะแทนที่จะเห็นเพดานห้องประดับด้วยโคมไฟระย้าสวยงามอย่างเคย กลับพบเพดานมุ้งสีขาวขุ่น ๆ ไม่คุ้นตา ครั้นก้มลงมองที่นอนที่ควรจะเป็นเตียงหนานุ่มที่นอนอยู่ทุกค่ำคืน ก็กลายเป็นที่นอนบาง ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุของอาการเมื่อยล้าที่เกิดขึ้น...เมื่อเปิดมุ้งออกจึงรู้ว่าตัวเองนอนอยู่ในห้องนอนที่ไม่ใหญ่นัก ผืนห้องทั้งสี่ด้านเป็นไม้สีกระดำกระด่าง และก็ต้องสะดุ้งโหยงเมื่อเงยหน้าขึ้นไปบนชื่อไม้ ตึกแถวใหญ่กำลังมองเขม็งตรงมายังเธอราวกับจะหักทลาย และก็ผลุบหายไปตามที่หลังจากนั้น ไม่ห่างไปนักก็มีมุ้งสีขาวขุ่นกางอยู่อีกหลัง (Tiyada, 2014, p.67)

ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นที่อยู่อาศัยของชาวชนบทธรรมดาที่ใกล้ชิดธรรมชาติและเรียบง่าย แต่ก็ยังเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมสมัยใหม่ ผ่านการบรรยายถึงโครงสร้างบ้านที่ใช้ไม้เป็นผนังและเพดานมุ้งแบบพื้นถิ่น ซึ่งแม้จะไม่มีเฟอร์นิเจอร์หรูหรา แต่ก็ปรับตัวเพื่อให้ใช้งานได้จริงในชีวิตประจำวัน เช่น การกางมุ้งป้องกันแมลงและการมีผ้าม้วนให้ความอบอุ่นทดแทนเครื่องปรับอากาศ บรรยายการอุปถัมภ์ของชนบท เห็นได้จากเสียงไก่ขันและสัตว์อื่น ๆ เช่น ตึกแถวหรือจิ้งจกที่พบได้ทั่วไปในวิถีชนบท การสร้างฉากในนวนิยายที่กล่าวมานี้สะท้อนให้เห็นว่า การอยู่อาศัยในชุมชนชนบทสมัยใหม่อาจไม่ได้โดดเด่นด้วยความหรูหรา แต่ยังคงเน้นการดำรงชีวิตอย่างกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม พร้อมปรับใช้องค์ความรู้สมัยใหม่ให้เอื้อต่อการใช้ชีวิตในชนบทได้อย่างพอเพียง

1.2 สภาพแวดล้อมในชุมชน

สภาพแวดล้อมในชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชนบทสมัยใหม่ เกิดจากความร่วมมือระหว่างชนบท นักลงทุนจากภายนอก และนโยบายภาครัฐ ทำให้ชนบทก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การที่ผู้มีฐานะดีในชุมชนสนับสนุนผู้ด้อยโอกาส ยังมีส่วนช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน ทั้งนี้ ตามที่ จามะรี เชียงทอง (Chiangthong, 2014, pp.9-13) ระบุว่า ภาพสังคมชนบทในอนาคตยังคงมีลักษณะซึ่งผู้มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงกว่าจะให้การสนับสนุนและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ในขณะที่ผู้ได้รับความช่วยเหลือจะตอบแทนด้วยทรัพยากรที่ตนมี เช่น แรงงาน

นวนิยายสองชุดนี้นำเสนอสภาพแวดล้อมผ่านกลวิธีทางวรรณกรรมต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นการพัฒนาเศรษฐกิจและการปรับตัวของโครงสร้างทางสังคมตามยุคสมัย ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพชนบทที่เจริญก้าวหน้าและมีวิถีชีวิตที่สงบสุข ตัวอย่างที่ชัดเจนปรากฏในนวนิยายชุด *บ้านไร่ปลายฝน* ซึ่งเขียนโดยนักเขียน 4 คน นำเสนอสภาพแวดล้อมเป็นฉากหลังร่วมกันในการเล่าเรื่องราวความรักโรแมนติกของพี่น้องฝาแฝด 4 คน นวนิยายทั้ง 4 เรื่องสะท้อนให้เห็นการพัฒนาเศรษฐกิจในชนบทผ่านธุรกิจของครอบครัว โดยหัวหน้าครอบครัว “นายมนตรี” เริ่มต้นจากการทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และเมื่อมีทุนสะสมก็ขยายธุรกิจเป็นรีสอร์ทและไร่องุ่น เมื่อบุตรชายทั้งสามสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ พวกเขากลับมาสานต่อและขยายธุรกิจของครอบครัว โดยแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน “ปฐพี” ดูแลธารารินรีสอร์ท จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศและส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น “วายุภัก” พัฒนาไร่องุ่นสายลม พร้อมเปิดโรงแรมไวน์และร้านอาหารฝรั่งเศส ส่วน “อัคนี” จัดการฟาร์มโคนมขนาดใหญ่ และขยายสายการแปรรูปน้ำนมดิบ รวมถึงรับซื้อน้ำนมจากฟาร์มรายย่อยในพื้นที่ ครอบครัวนี้ยังบูรณาการธุรกิจทั้งหมดเข้ากับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น สร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบครบวงจร ซึ่งไม่เพียงส่งเสริมเศรษฐกิจของครอบครัวเท่านั้น แต่ยังสร้างโอกาสทางอาชีพให้ชาวบ้านในละแวกชุมชน

นวนิยายชุดนี้สะท้อนสภาพแวดล้อมของชุมชนชนบทสมัยใหม่ที่เอื้อให้เกิดการลงทุนและพัฒนาธุรกิจหลากหลายรูปแบบ ส่งผลให้เกิดการสร้างรายได้ การกระจายโอกาสการทำงาน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งชาวชนบทสามารถมีส่วนร่วมในธุรกิจภายในท้องถิ่น ทั้งในภาคเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยไม่จำเป็นต้องละทิ้งถิ่นฐานไปแสวงหาโอกาสในเมืองใหญ่ ภาพสะท้อนดังกล่าวนี้ช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นแนวโน้มของสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ที่กำลังพัฒนาไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืน โดยมีสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง ผ่านการสนับสนุนจากกลุ่มผู้มีฐานะดีมาช่วยลงทุนพัฒนาสังคมชนบท ทำให้ชาวชนบทสามารถดำเนินชีวิตภายใต้สภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับยุคสมัยใหม่อย่างสมดุล

ส่วนนวนิยายชุด *แม่ของแผ่นดิน* สะท้อนสภาพแวดล้อมของชุมชนชนบทไทย โดยสร้างโครงเรื่องที่ได้รับความนิยมจากประชาชนกษัตริย์และพระอัครมเหสีของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พร้อมทั้งใช้โครงการศิลปาชีพเป็นแกนหลักในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โครงการศิลปาชีพ ในพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรและผู้ด้อยโอกาส โครงการนี้มุ่งเน้นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาทักษะด้านศิลปหัตถกรรม

เช่น การทอผ้า การจักสาน และการแกะสลักไม้ เพื่อให้ประชาชนสามารถสร้างรายได้เลี้ยงชีพได้ ดังที่ตัวบทในนวนิยายเรื่อง *ประทีปรักแห่งใจ* ตัวละคร “ปองคุณ” นำเสนอข้อมูลของศูนย์ศิลปาชีพดังต่อไปนี้

“คุณรู้จักศูนย์ศิลปาชีพไหมละ และผู้ก่อตั้งศูนย์ศิลปาชีพก็คือสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงก่อตั้งศูนย์แห่งนี้ก็เพื่อฝึกอบรมงานวิชาชีพให้แก่บุตรหลานเกษตรกรที่เป็นชาวไร่ ชาวนา ตลอดจนผู้ยากจน ผู้พิการทุพพลภาพได้รับโอกาสฝึกอบรมวิชาชีพด้านงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทย และศูนย์แห่งนี้ก็มีอยู่หลายแห่งตามภาคต่าง ๆ ...พระองค์ท่านจึงทรงสร้างศูนย์นี้เพื่อเป็นความหวังให้ประชาชนได้พบหนทางลืมตาอ้าปากอย่างไรละ” (Napason, 2014, p.128)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ศูนย์ศิลปาชีพมีบทบาทสำคัญพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนชนบทไทย โดยเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านศิลปหัตถกรรม พัฒนาทักษะอาชีพ และสร้างโอกาสประกอบอาชีพที่มั่นคงให้กับชาวบ้าน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส กลุ่มเกษตรกร และชาวชนบทที่ต้องการหารายได้เสริมที่นอกเหนือจากการทำการเกษตร ศูนย์ฯ เหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้เท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ซึ่งช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ การจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมในหลายภูมิภาคของประเทศยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ชาวบ้านสามารถเข้าถึงการพัฒนาอาชีพได้โดยไม่ต้องอพยพเข้าเมืองใหญ่ สะท้อนให้เห็นแนวคิดการพัฒนาชนบทที่เน้นการสร้างคามเข้มแข็งจากภายใน ลดปัญหาการย้ายถิ่นฐาน และเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับชุมชนในระยะยาว สภาพแวดล้อมในชุมชนที่ได้รับการพัฒนาในลักษณะนี้ จึงมีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวชนบทไทย

จากบทบาทของศูนย์ศิลปาชีพดังกล่าวนี้ ชุมชนชนบทได้ก่อตั้งกลุ่มหัตถกรรมต่าง ๆ อาทิ “กลุ่มแม่บ้านงานจักสาน” โดยตัวละคร “มัลลย์” และ “ใจใส” ในเรื่อง *ประทีปรักแห่งใจ* ซึ่งช่วยเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวและส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นควบคู่กับโครงการ OTOP ขณะเดียวกัน ตัวละคร “เมลดดา” ที่ได้รับการฝึกฝนจากศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ยังปรับธุรกิจของครอบครัวให้เป็นกิจการ OTOP ซึ่งเน้นผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยสร้างโอกาสและความเข้มแข็งแก่ชุมชนในระยะยาว

อีกตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในสังคมชนบทสมัยใหม่อย่างเด่นชัดจากเรื่อง *ประทีปรักแห่งใจ* เช่นเดียวกัน ซึ่งก็คือเรื่องราวของครอบครัว “ปองคุณ” ที่ต้องเผชิญกับความยากลำบาก เนื่องจากพ่อ “เอกชัย” และแม่ “ใจใส” ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม ทำให้ครอบครัวประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ด้วยโอกาสที่ได้รับจากศูนย์ศิลปาชีพบางไทร “ใจใส” และ “ปองคุณ” ได้เข้าฝึกอาชีพทำยานลิเกา ซึ่งช่วยให้พวกเขามีทักษะประกอบอาชีพเพิ่มเติม พร้อมได้รับการสนับสนุนด้านที่พัก อาหาร และเบี้ยเลี้ยงพระราชทานวันละ 130 บาทตามที่ระบุในนวนิยาย ทำให้สามารถบรรเทาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจได้ ในขณะเดียวกัน “เอกชัย” ก็ได้รับโอกาสจากนักลงทุนภายนอกที่เข้ามาเช่าที่ดินทำโรงงานและสร้างหมู่บ้าน ส่งผลให้ครอบครัวสามารถฟื้นตัวทางเศรษฐกิจและก้าวสู่ความมั่นคง ซึ่งผู้เขียนนำเสนอเหตุการณ์นี้ผ่านบทสนทนาที่ “ลุงพล” เล่าให้ตัวละครหลัก “เมตตา” ฟังต่อไป

“เอกชัย พ่อของปองทำนาและขาดทุนเพราะน้ำท่วม ใจใส แม่ของปองอยากหารายได้เพิ่มก็เลยมาเรียนจักสาน ส่วนปองเพิ่งเรียนจบ ป. 6 อายุก็ประมาณสิบสองสิบสาม ต้องหยุดเรียนไปพักหนึ่งและมาฝึกอาชีพที่นั่นแทน...แล้ววันหนึ่งเอกชัยก็เกิดโชคดี เพราะที่ดินที่เคยซื้อไว้เกิดมีคนตัดผ่าน แล้วยังมีที่ดินเก่า ๆ ของปู่ย่าอีก พอมีบริษัทมาติดต่อขอเช่าที่ทำโรงงานใหญ่ ก็เลยได้เงินค่าเช่าเดือนละหลักแสน...เอกชัยก็เริ่มทำโรงสีกิจการใหญ่โต ร่ำรวย แล้วยังแบ่งขายที่ดินบางแปลงให้คนซื้อไปทำหมู่บ้าน ก็ทำให้มีเงินเก็บเยอะขึ้น แต่ก็มีที่มีทางอีกมากนะที่ยังไม่ได้ขาย ทรัพย์สินไม่ใช่น้อย ๆ ผลออก ๆ อาจรวยกว่าพวกเศรษฐีในกรุงเทพฯ อีก ปองเองพอพอมีเงินก็ได้ร่ำเรียนสูงถึงปริญญาโท...”
(Napason, 2014, pp.322-323)

บทสนทนานี้ สะท้อนให้เห็นโครงสร้างเศรษฐกิจของชนบทที่เคยพึ่งพาภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ศูนย์ศิลปาชีพได้เข้ามามีบทบาทช่วยชาวชนบทให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาที่ยากลำบากได้ แม้ว่าต่อมา “เอกชัย” จะโชคดียี่สิบที่ดินของตนมีราคาเพราะมีคนตัดผ่าน จึงทำให้มีรายได้จากค่าเช่าเพื่อทำโรงงานของบริษัทขนาดใหญ่และยังแบ่งขายที่ดินได้ในราคาแพงก็ตาม แต่หากปราศจากโครงการศิลปาชีพมาเกื้อหนุนให้มีอาชีพเสริมสร้างรายได้จากการทำนาฝีมือในโครงการ ครอบครัวของ “เอกชัย” ในช่วงระยะแรกก่อนตัดถนนก็คงประสบกับความยากลำบากในการใช้ชีวิตมาก ดังที่ตัวบทบรรยายว่า “ศูนย์ศิลปาชีพคือโอกาสที่พระองค์ท่านทรงหยิบยื่นให้ เป็นแสงสว่างเดียวที่ช่วยให้คนที่หมดหนทางได้พบทางสว่าง มีชีวิตใหม่ สามารถลืมตาอ้าปากเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้”

(Napason, 2014, p.146) นอกจากนี้ บทสนทนาดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นสภาพแวดล้อมของชนบทสมัยใหม่ที่พัฒนา โดยมีนักลงทุนจากภายนอกเข้ามาสร้างโรงงานและหมู่บ้านใหม่ ซึ่งนำไปสู่การขยายตัวของชุมชน และการตั้งถิ่นฐานใหม่ในพื้นที่ชนบท การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนและที่อยู่อาศัย นำมาซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย และช่วยยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิตของชาวบ้าน นวนิยายเรื่องนี้จึงสะท้อนภาพชนบทที่กำลังเติบโต มีความมั่งคั่งเพิ่มขึ้น และปรับตัวสู่ความเป็นเมืองมากขึ้น

ทั้งนี้ การนำเสนอสภาพแวดล้อมของชุมชนในนวนิยายชุดนี้ จึงสะท้อนให้เห็นบทบาทสำคัญของโครงการศิลปาชีพในการพัฒนาชนบท ทั้งด้านการสร้างอาชีพ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และส่งเสริมให้ชาวบ้านพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องอพยพไปทำงานในเมืองใหญ่ พร้อมทั้งปรับตัวให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์สภาพสังคมในชนบทที่ปรากฏในนวนิยายชุดข้างต้น สรุปได้ว่า ในด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัยในชนบทปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นบ้านหลังใหญ่ที่ออกแบบให้กลมกลืนกับธรรมชาติ บ้านพักที่สะท้อนรสนิยมของเจ้าของ บ้านไม่ได้สูงส่งขนาดใหญ่ที่ผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมกับแนวคิดสมัยใหม่ หรือบ้านเรือนขนาดกะทัดรัดที่ยังคงอัตลักษณ์ท้องถิ่น ล้วนสะท้อนให้เห็นการพัฒนาด้านโครงสร้างที่อยู่อาศัยในชนบทให้ทันสมัยยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน สภาพแวดล้อมในชุมชนก็พัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบครบวงจร การส่งเสริมอาชีพผ่านศูนย์ศิลปาชีพ รวมถึงการลงทุนจากภายนอกในโรงงานอุตสาหกรรมและโครงการหมู่บ้านจัดสรร ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นภาพชนบทไทยกำลังเติบโตทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

2. วิถีชีวิตของคนในชนบท

นวนิยายสองชุดนี้นำเสนอวิถีชีวิตของชาวชนบทในหลายมิติ โดยมีมิติที่โดดเด่น ได้แก่ ทางเลือกใหม่ในการประกอบอาชีพที่หลากหลาย การดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย และการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพการปรับตัวของชาวชนบทไทยให้เข้ากับบริบทสมัยใหม่ ขณะเดียวกันก็ยังคงรักษาอัตลักษณ์และวิถีดั้งเดิมไว้

2.1 ทางเลือกใหม่ในการประกอบอาชีพของชาวชนบท

ในอดีตชาวชนบทมักประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก เนื่องจากสังคมชนบทเป็นสังคมปิด สื่อสารกับโลกภายนอกน้อย และขาดโอกาสในการประกอบอาชีพอื่น อย่างไรก็ตาม ในยุคสมัยใหม่ ภายใต้

การขับเคลื่อนการพัฒนาจากรัฐบาลและอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ สังคมชนบทไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ชาวชนบทจึงมีโอกาขยายช่องทางประกอบอาชีพใหม่ ๆ นอกเหนือจากการทำเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดเล็ก การประกอบธุรกิจท้องถิ่น หรือการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้ชาวชนบทมีทางเลือกในการสร้างรายได้มากขึ้นกว่าเดิม ดังที่ กันทนา ใจสุวรรณ (Jaisuwan, 2020) ระบุว่า ในยุคโลกาภิวัตน์สังคมไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ ทั้งในระดับสังคม ชุมชน และการดำเนินชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะในสังคมชนบทไทย ที่เห็นได้ชัดว่าเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งด้านสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน และโอกาสในชีวิตที่หลากหลายขึ้น การผสมผสานระหว่างความเป็นชนบทดั้งเดิมและสมัยใหม่ ส่งผลให้คนในชนบทสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีได้อย่างกว้างขวาง ตลอดจนมีทางเลือกประกอบอาชีพที่มากขึ้น นอกเหนือจากการทำไร่ทำนา ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นโฉมหน้าของชนบทไทยในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน

นวนิยายชุด *บ้านไร่ปลายฝัน* ได้แสดงให้เห็นความหลากหลายในการประกอบอาชีพของชาวชนบทผ่านโครงเรื่อง ตัวละครต่าง ๆ และบทสนทนา ความหลากหลายของการประกอบอาชีพนี้เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนของรัฐบาลและการสนับสนุนตามนโยบายและพระราชดำริต่าง ๆ ทำให้มีนักลงทุนเข้ามาพัฒนาสังคมชนบท รวมถึงชาวบ้านชนบทเองที่ได้ลงทุนพัฒนาเศรษฐกิจในด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการเกษตร เช่น ตัวละคร “ปฐพี” จากเรื่อง *ปฐพีเล่ห์รัก* นำชาวบ้านมาอบรมและจ้างงานในธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น การเป็นไกด์ คนพายเรือล่องแก่ง และยังได้ร่วมมือกับชาวบ้านในการผลิตสบู่ แชมพู และครีมบำรุงต่าง ๆ ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้และจำหน่ายที่รีสอร์ท “สูตรของสบู่ แชมพู และครีมบำรุงผมพวกนี้เป็นสูตรที่ทำพิเศษของโรงแรมเราเอง คิดค้นร่วมกับชาวบ้านที่ทำผลิตภัณฑ์แบบภูมิปัญญาไทยในละแวกใกล้เคียง เป็นแนวคิดของคุณดินอีกเหมือนกันที่ต้องการช่วยสร้างอาชีพให้ชาวบ้าน” (Rom Kaew, 2021, p.62) ส่วน “วายุภัก” จากเรื่อง *วายุภักมณฑล* ดำเนินกิจการไร่จันทน์สายลม โรงบ่มไวน์ และร้านอาหารฝรั่งเศส ในขณะที่ “อัคนี” จากเรื่อง *ดวงใจอัคนี* ดำเนินธุรกิจฟาร์มโคนมและแปรรูปน้ำนมดิบ ธุรกิจเหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างโอกาสการทำงานให้กับชาวบ้านในพื้นที่ แต่ยังเสริมสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจในชุมชนชนบทตัวอย่างเช่น เรื่อง *ธาราหิมาลัย* ได้นำเสนอตัวละคร “ศักดิ์” เล่าถึงวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวชนบทที่ได้รับโอกาสการทำงานจากกิจการดังกล่าวให้ “ภูวนศ” ฟัง โดยกล่าวว่า

“ข้างบนโน้น มีหมู่บ้านของคนท้องถิ่นด้วยนะ ส่วนใหญ่ลงมาทำงานในรีสอร์ท เข้าไปเย็นกลับ...” “บนโน้นมีหมู่บ้าน มีคนอยู่เยอะเหมือนกัน แต่ต้องขึ้นรถไปทางด้านหน้าของเขาใหญ่ ทางด้านหลังหมู่บ้านติดกับฟาร์มมันชน แต่ก็มีคนลงมาทำงานที่นี้เยอะ เพราะมันใกล้ดี เข้ามาเย็นกลับ” (Nara, 2021, p.246)

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนนำเสนอเรื่องราวการดำรงชีพของชาวบ้านชนบทสมัยใหม่ผ่านบทสนทนาของตัวละคร ซึ่งการดำรงชีพของชาวชนบทไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการทำเกษตรของครอบครัวเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการมีส่วนร่วมในธุรกิจที่กำลังเติบโตในชุมชนชนบท เช่น การทำงานในรีสอร์ทหรือฟาร์ม ซึ่งเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีทางเลือกประกอบอาชีพที่หลากหลายโดยไม่จำเป็นต้องอพยพไปทำงานในเมืองใหญ่ ธุรกิจเหล่านี้ไม่เพียงช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ยังส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน ทำให้ชนบทกลายเป็นพื้นที่ที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืนภายใต้โครงสร้างเศรษฐกิจสมัยใหม่

อีกตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นภาพการประกอบอาชีพของชาวชนบทสมัยใหม่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง “แสงเทียน” จากชุด แม่ของแผ่นดิน ซึ่งนำเสนอรูปแบบการดำรงชีพที่เปลี่ยนแปลงไปจากการพึ่งพาเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว มาเป็นการประกอบอาชีพแบบผสมผสาน ตัวละคร “รณิ” และครอบครัวเป็นตัวแทนของชาวชนบทที่มีลักษณะเป็น กึ่งเกษตรกร – กึ่งคนงาน โดยเธอใช้เวลาว่างจากการดูแลสวนปาล์มน้ำมันไปเป็นคนงานทอผ้าที่ศาลาศิลปาชีพบ้านเนินธัมมัง ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกอาชีพตามแนวพระราชดำริ แสดงให้เห็นว่าการมีอาชีพเสริมช่วยให้ชาวบ้านสามารถเพิ่มรายได้และสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว ในขณะเดียวกัน “สิงห์” สามีน้อง “รณิ” ซึ่งเป็นเจ้าของสวนปาล์มน้ำมันก็สะท้อนให้เห็นลักษณะของ กึ่งเกษตรกร – กึ่งผู้ประกอบการทางการเกษตรรายย่อย โดยนอกจากจะทำงานในสวนของตนเองแล้ว เขายังจ้างญาติที่อยู่ห่างไกลให้มาทำงานในสวน เช่น การใส่ปุ๋ย ถางหญ้า และตัดทะลายปาล์มที่สุกพอเหมาะเพื่อนำไปจำหน่าย แสดงให้เห็นว่า การดำเนินชีวิตของ “สิงห์” ไม่เพียงแต่เป็นการบริหารจัดการกิจการเกษตรกรรมของครอบครัว แต่ยังมิบทบาทสร้างโอกาสทางอาชีพให้กับคนในชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวโน้มของชนบทสมัยใหม่ที่ปรับตัวและขยายขอบเขตอาชีพให้สอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นว่า การประกอบอาชีพของชาวชนบทไทยในปัจจุบันยังคงรักษาอัตลักษณ์และวิถีดั้งเดิมผ่านการทำเกษตรกรรม ขณะเดียวกันก็ปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ โดยขยายขอบเขตของการทำงานให้หลากหลายมากขึ้น ผ่านการผสมผสานระหว่างภาคเกษตรกรรม งานฝีมือ และแรงงานในภาคเกษตรรายย่อย ซึ่งไม่เพียงช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แต่ยังยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวชนบทให้ดีขึ้น ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างสมดุล

ในเรื่อง *ประทีปรักแห่งใจ* ได้นำเสนอกลุ่มแม่บ้านชนบทเป็นกึ่งเกษตรกร-กึ่งคนงานจักสาน เช่น “มาลัย” นอกจากทำงานเป็นเกษตรกรดูแลไร่ของตนเองแล้ว ยังเป็นหัวหน้าสมาคมแม่บ้านงานจักสานเพื่อหารายได้เพิ่มให้กับครอบครัว และตัวละครหลัก “ปองคุณ” ในเรื่องเดียวกัน เป็นเจ้าของโรงสี ซึ่งเป็นผู้ประกอบการทางการเกษตรรายย่อย ดังตัวบทต่อไปนี้

“คุณอย่าดูถูกผมนักเลย ถึงผมจะทำโรงสีอยู่อยุธยา แต่ไม่ได้หมายความว่าผมจะเป็น
ไอ้บ้านนอกที่ไม่รู้จักใครในกรุงเทพฯ คุณคงคิดว่ามีแต่คนรักเก่าของคุณสินะที่รู้จักคน
ในแวดวงสังคม” (Napason, 2014, p.163)

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นตัวละครซึ่งเป็นชาวชนบทในอยุธยาเปิดโรงสีในท้องถิ่น แสดงให้เห็นภาพการ
ดำรงชีพของชาวชนบทสมัยใหม่ที่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการทำเกษตร แต่ยังรวมถึงการเป็นผู้ประกอบการ
ทางการเกษตรรายย่อย การดำรงชีพในรูปแบบนี้นอกจากช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวแล้ว ทั้งยังอำนวยความสะดวกให้กับชุมชนโดยลดต้นทุนและเวลาขนส่งผลผลิตไปยังโรงสีขนาดใหญ่ในเมือง ยกระดับคุณภาพ
ชีวิตของชาวบ้าน

2.2 การดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย

นวนิยายสองชุดนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ชาวชนบทมักดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ซึ่งเป็นผลมาจากรายได้
โดยทั่วไปที่ไม่สูงนัก และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตก็ต่ำ ชาวชนบทสามารถเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติใน
ท้องถิ่นได้อย่างสะดวก ส่งผลให้วิถีชีวิตมุ่งเน้นความพอเพียงและลดความจำเป็นในการแข่งขันหรือเปรียบเทียบ
ด้านความเป็นอยู่เช่นเดียวกับในเขตเมือง ผู้เขียนต่าง ๆ ได้นำเสนอแนวคิดนี้ผ่านตัวละครในนวนิยายที่สะท้อน
วิถีชีวิตชนบทสมัยใหม่อย่างชัดเจน

ตัวอย่างเช่น นวนิยาย *ร้อยป่าไว้ด้วยรัก* จากชุด *แม่ของแผ่นดิน* นำเสนอวิถีชีวิตชนบทที่เรียบง่าย
และพอเพียงผ่านฉากและตัวละครต่าง ๆ ชาวชนบทในนวนิยายมีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตต่ำ เนื่องจาก
สามารถเพาะปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ และผลิตเครื่องใช้พื้นฐานได้เอง ส่งผลให้ค่าครองชีพอยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก
แม้ว่ารายได้อาจไม่มาก แต่ก็เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมั่นคง สำหรับการคมนาคมภายในชุมชน มักใช้
จักรยาน รถจักรยานยนต์ และรถยนต์มือสองที่มีราคาย่อมเยาเป็นหลัก

วิถีชีวิตที่เรียบง่ายและพอเพียงของตัวละคร “ลุงเคยอ” ในนวนิยาย *ร้อยป่าไว้ด้วยรัก* สะท้อนให้เห็น
แนวทางการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจน “ลุงเคยอ” ชาวไทยใหม่เชื้อสายกะเหรี่ยง
ได้รับการจัดสรรที่ดินจำนวน 15 ไร่จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
โดยแบ่งพื้นที่สำหรับการสร้างบ้านใต้ถุนสูงแบบเรียบง่ายที่มุงหลังคาสังกะสี พร้อมจัดสรรที่ดินสำหรับ
เพาะปลูกพืชผัก ทำนาข้าว ปลูกผลไม้หลากหลายชนิด และขุดบ่อเลี้ยงปลา เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองด้าน
อาหารได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งยังเป็นอาหารที่ปราศจากยาฆ่าแมลง นอกจากการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติแล้ว
“ลุงเคยอ” ยังใช้ประโยชน์จากระบบสวัสดิการชุมชน เช่น ธนาкарข้าว ซึ่งช่วยให้สามารถยืมข้าวสารมาใช้

ในช่วงที่ผลผลิตขาดแคลน และนำไปคืนเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยว ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านอาหารของครอบครัว รายได้หลักของเขามาจากการจำหน่ายผลผลิตส่วนเกิน เช่น ผัก ผลไม้ โดยเฉพาะกล้วยไข่ที่ให้ผลผลิตตลอดปี แม้รายได้ไม่สูงมาก แต่ก็เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมชนบทสมัยใหม่

แนวทางการดำรงชีวิตของ “ลุงคะยอ” ยึดหลักความพอเพียง ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก และบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง กลายเป็นต้นแบบของวิถีชีวิตชนบทที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นความพอประมาณ การพึ่งพาตนเอง และการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ส่งผลให้แนวทางการทำเกษตรของเขาเป็นแบบอย่างให้กับชาวชนบทในพื้นที่ เช่น “นางพวง” ซึ่งมาขอคำปรึกษาเกี่ยวกับการทำเกษตรตามแนวทางนี้ สะท้อนให้เห็นว่าวิถีชีวิตพอเพียงไม่เพียงช่วยให้ครอบครัวสามารถอยู่รอดได้อย่างมั่นคง แต่ยังส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการใช้ชีวิตที่พอเพียงและเรียบง่ายในชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยให้สังคมชนบทสามารถพึ่งพาตนเองและปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างสมดุล ดังที่บทสนทนาระหว่าง “ลุงคะยอ” และ “พรนับพัน” ได้อธิบายแนวคิดการทำกินตามแนวทฤษฎีใหม่ต่อไปนี้

“ที่ดินของคุณลุงที่เรียกว่าที่ทำกินตามแนวทฤษฎีใหม่ เป็นเพราะการปลูกผลไม้และพืชผักสวนครัวหลาย ๆ อย่าง รวมทั้งปลูกข้าวผสมผสานกันในพื้นที่เดียวใช้หรือเปล่านั้น” พรนับพันถามสิ่งที่ตัวเองสงสัย...

“ถูกต้องนั่งหนูจิม...เพราะที่ดินของคุณลุงที่ได้รับการจัดสรรมีแค่สิบห้าไร่เท่านั้น จึงต้องจัดการให้เหมาะสม นอกจากจะปลูกผลไม้หรือพืชผักสวนครัวแล้ว ยังต้องขุดสระเพื่อเป็นแหล่งน้ำ และต้องแบ่งพื้นที่ไปปลูกข้าวด้วย” (Tiyada, 2014, p. 284)

ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นการบริหารทรัพยากรอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตของ “ลุงคะยอ” แสดงให้เห็นแนวทางการดำรงชีวิตที่มั่นคงผ่านการพึ่งพาตนเองและการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นตัวแทนของสังคมชนบทสมัยใหม่ที่ยังคงรักษาวถีชีวิตเรียบง่าย ควบคู่ไปกับการปรับตัวให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สะท้อนให้เห็นภาพความสมดุลระหว่างวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมกับแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของชนบทไทย

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ ตัวละคร “มัลลิกา” และ “เมตตา” ในเรื่อง *ประทีปรักแห่งใจ* จากนวนิยายชุด *แม่ของแผ่นดิน* สองแม่ลูกต้องเผชิญกับการสูญเสียสามีหรือพ่อ รวมถึงการถูกโกงจนต้องสูญเสียบริษัท จากชีวิตที่เคยเป็น “สาวไฮโซ” ที่มีชีวิตแบบฟุ่มเฟือยหรูหราในกรุงเทพฯ ต้องย้ายไปอยู่ในชนบทกับญาติ และ

เริ่มต้นเรียนรู้การใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายเหมือนชาวบ้าน ดังที่มัลลิกาเล่าว่า “สุดท้ายแล้วชีวิตที่พอเพียงและเรียบง่ายคือชีวิตที่มีความสุขที่สุด”(Napason, 2014, p.470) แม้ว่าพวกเธอจะได้รับทรัพย์สินมรดกในที่สุด แต่ก็ยังคงรักษาวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเช่นเคย แสดงให้เห็นภาพการดำเนินชีวิตของชาวชนบทที่เน้นความเรียบง่ายและพอเพียง

เรื่องนี้สอดคล้องกับคำพูดของตัวละคร “เพลินตา” ในเรื่อง *ร้อยป่าไว้ด้วยรัก* จากนวนิยายชุดเดียวกัน แม้ว่า “เพลินตา” สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากกรุงเทพฯ แต่เธอเลือกกลับมาใช้ชีวิตในชนบท เนื่องจากเธอพบว่าตนเองไม่เหมาะกับการใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและค่าใช้จ่ายสูง ในขณะที่ชีวิตในชนบทที่เธอเลือกมีค่าครองชีพต่ำ แม้ว่ารายได้จะไม่มาก แต่ก็พอเพียงสำหรับการดำรงชีวิต ดังคำพูดของ “เพลินตา” ต่อไปนี้

“เพลินอยากกลับมาอยู่บ้านค่ะ รู้สึกว่าตัวเองไม่เหมาะจะอยู่ในสังคมคนเมืองอย่าง กรุงเทพฯ ที่มีแต่การแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นไร้ซึ่งความจริงใจ ต้องเป็นมนุษย์เงินเดือนที่สิ้นเดือนก็มีภาระค่าใช้จ่ายรอคอยอยู่แล้ว ต่อให้ทำงานจนแก่ก็คงไม่มีปัญญาเก็บเงินได้เป็นกอบเป็นกำ สู้กลับมาอยู่บ้านเราดีกว่า แม้จะได้เงินไม่มากมายนัก และที่สำคัญยังได้ดูแลพ่อด้วย” (Tiyada, 2014, p.155)

คำพูดของตัวละครตัวนี้ สะท้อนให้เห็นความชื่นชอบการใช้ชีวิตแบบเรียบง่ายในชนบทที่เคยชิน ซึ่งตัวละครมองว่าเมืองใหญ่เต็มไปด้วยความซับซ้อนและแรงกดดัน ตรงกันข้ามกับชนบทที่ให้ความสำคัญกับความจริงใจและความสัมพันธ์ในครอบครัว แม้รายได้จะไม่มากแต่ค่าใช้จ่ายก็ต่ำตามไปด้วย อีกทั้งยังสามารถดูแลผู้ใหญ่ได้อย่างใกล้ชิด แสดงให้เห็นความพอเพียงและความสงบสุขในวิถีชีวิตของชาวชนบท

ดังนั้น นวนิยายสองชุดนี้สะท้อนให้เห็นการดำเนินชีวิตของชาวชนบทที่ยังคงความเรียบง่าย แม้ว่าสังคมชนบทจะอยู่ในช่วงของการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่ชาวชนบทยังคงยึดมั่นในแนวทางการดำรงชีวิตที่เน้นการพึ่งพาตนเองและความพอเพียง ทั้งในด้านการกิน การอยู่ และการดำรงชีวิตประจำวัน การดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายนี้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการดำรงชีวิตร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล

2.3 การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติ

ชนบทโดยทั่วไปมีพื้นที่กว้างใหญ่และผู้คนเบาบาง อยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ดังนั้น ชาวชนบทมักจะเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติได้ง่าย และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ดังที่ กันทนา ใจสุวรรณ (Jaisuwan, 2020) ระบุว่า วิถีชีวิตของชาวชนบทไทยเชื่อมโยงกับการเกษตร ซึ่งต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ และอากาศ การปรับตัวตามฤดูกาลส่งผลต่อการเพาะปลูกและการจัดหาอาหาร โดยชาวชนบทสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นดำรงชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพาการซื้อขายเช่นเดียวกับคนเมือง

นวนิยายชุด *บ้านไร่ปลายฝัน* ก็ได้นำเสนอวิถีชีวิตของชาวชนบทที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติและประกอบธุรกิจที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในสังคมชนบทสมัยใหม่ ตัวละครหลักและครอบครัวของเขาทำฟาร์มเลี้ยงโคนม ปลูกไร่่อุ่น และดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การเปิดรีสอร์ต กิจกรรมล่องแก่ง ตั้งแคมป์ และขี่ม้าเที่ยว สะท้อนให้เห็นภาพความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างวิถีชีวิตชนบทกับธรรมชาติ รวมถึงแนวทางการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างในเรื่อง *ดวงใจอภัย* ได้นำเสนอภาพชีวิตของตัวละครหลัก “อภัย” ผู้เป็นเจ้าของฟาร์มโคนม ซึ่งใช้เวลาพักผ่อนท่ามกลางธรรมชาติและภูมิทัศน์อันงดงามของขุนเขา ดังตัวบทต่อไปนี้

อภัยถือถ้วยกาแฟเปิดประตูก้าวออกไปที่ระเบียง มันเป็นระเบียงกว้างประมาณสิบตารางเมตร สามารถมองเห็นทิวเขาภูหลวงกับหมอกหนาในฤดูหนาวที่โอบล้อมทั่วบริเวณ หุบเขาอันเป็นที่ตั้งของฟาร์มได้อย่างชัดเจนเลยทีเดียว ที่นี้เป็นจุดที่เขาและพี่น้องชอบมานั่งเล่นกันเสมอ ๆ เพราะร่มรื่นและรายล้อมไปด้วยทิวทัศน์ของขุนเขาที่สวยงาม.... ชายหนุ่มสูดอากาศเย็นสบายยามเช้าเต็มปอด ก่อนจะทรุดตัวนั่งบนเก้าอี้หวาย ยกเท้าทั้งสองข้างวางไขว้กันพาดบนราวระเบียง ทอดสายตามองภูเขาใหญ่ที่ตั้งตระหง่านเป็นฉากธรรมชาติอันสวยงามอย่างสบายอารมณ์ (Sonklin, 2021, p.46)

เนื้อหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นภาพวิถีชีวิตที่สงบสุขและใกล้ชิดกับธรรมชาติของตัวละครหลัก การบรรยายถึงระเบียงกว้างที่เปิดรับทัศนียภาพของทิวเขาภูหลวงที่ถูกปกคลุมด้วยหมอกหนาในฤดูหนาว ช่วยสร้างบรรยากาศที่งดงามและอบอุ่นไปด้วยความสดชื่นของธรรมชาติ การที่ตัวละครหลักสูดอากาศบริสุทธิ์ เข้าเต็มปอดและทอดสายตามองภูเขาอย่างผ่อนคลาย บ่งบอกถึงความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างตัวละครและสิ่งแวดล้อม สะท้อนให้เห็นภาพชาวชนบทสมัยใหม่อย่างตัวละครหลักไม่เพียงแต่ใช้ชีวิตอยู่ในธรรมชาติแต่ยังมีความสุขจากการได้สัมผัสและดื่มด่ำกับความงดงามของธรรมชาติรอบตัว การพักผ่อนบนระเบียงที่

มองเห็นวิวนวนเขาและสัมผัสอากาศบริสุทธิ์เป็นสัญลักษณ์ของการใช้ชีวิตที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างแท้จริง ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพลักษณะการใช้ชีวิตของชาวชนบทอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างชัดเจน

ในขณะเดียวกัน นวนิยายเรื่อง *ร้อยป่าไว้ด้วยรัก* จากชุด *แม่ของแผ่นดิน* ก็ถ่ายทอดวิถีชีวิตของชาวชนบทที่กลมกลืนกับธรรมชาติผ่านตัวละคร “พรนับพัน” ซึ่งเดินทางไปพักอาศัยกับป้าเลี้ยง “นางพวง” ที่สวนป่าเฉลิมพระเกียรติฯ ในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี บ้านของ “นางพวง” ตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติอันร่มรื่น สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างชุมชนชนบทกับสิ่งแวดล้อมโดยรอบ และการใช้ชีวิตในบ้านของ “นางพวง” ทำให้ “พรนับพัน” ได้สัมผัสวิถีชีวิตชนบทที่พึ่งพาธรรมชาติอย่างแท้จริง เธอตื่นนอนพร้อมเสียงไก่ขัน พบสัตว์พื้นถิ่นอย่างตูกแกในบ้าน และเรียนรู้การดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ เช่น การจับปลาในบ่อเพื่อเป็นอาหาร การทำแฉกวันไฟป้องกันไฟป่า การฝึกควายเพื่อใช้ในการทำนา และการรับประทานอาหารปลอดสารพิษ ภาพเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าชาวชนบทยังคงสามารถพึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่นได้อย่างสมดุล นอกจากนี้ ความเรียบง่ายและความใกล้ชิดกับธรรมชาติยังปรากฏชัดในบทสนทนา เช่น ฉากที่ “ผู้พันแสนคม” อธิบายถึงการปรุงอาหารของ “นางพวง” ซึ่งเน้นการใช้วัตถุดิบสดจากธรรมชาติ ปราศจากสารเคมีปนเปื้อน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ของสด ๆ ปราศจากสารพิษ ถ้าอย่างนั้นป้าพวงก็เอาไข่ที่หั่นเก็บได้มาเจียว หรือไม่ก็เก็บบวบมาผัดกับไข่ให้น้องชิมของปากิน ของพวกนี้รับรองว่าปราศจากสารพิษใด ๆ ทั้งสิ้น” (Tiyada, 2014, p.133)

บทสนทนานี้สะท้อนให้เห็นว่าชาวชนบทสามารถจัดหาอาหารจากธรรมชาติได้โดยตรง โดยไม่ต้องพึ่งพาสินค้าอุตสาหกรรมมากนัก ทั้งยังให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของอาหารโดยเลือกใช้วัตถุดิบที่สะอาดและปลอดสารพิษ ซึ่งเป็นแนวทางการใช้ชีวิตที่กลมกลืนกับธรรมชาติ ดังนั้น การบรรยายฉากและเหตุการณ์ใน *ร้อยป่าไว้ด้วยรัก* แสดงให้เห็นว่า ชาวชนบทสมัยใหม่ยังคงดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล พวกเขาไม่ได้มองธรรมชาติเป็นเพียงแหล่งทรัพยากร แต่ยังเรียนรู้ที่จะดูแลและใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ส่งผลให้วิถีชีวิตในชนบทเป็นไปอย่างเรียบง่าย พอเพียง และเป็นมิตรกับธรรมชาติ

3. ค่านิยมในชนบท

นอกจากการนำเสนอสภาพสังคมและวิถีชีวิตของชาวชนบทแล้ว นวนิยายสองชุดนี้ยังสะท้อนภาพสังคมชนบทสมัยใหม่ที่ผสมผสานระหว่างค่านิยมดั้งเดิมและค่านิยมสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน ค่านิยมเชิงบวก เช่น ความกตัญญูและการทำความดี ยังคงได้รับการสืบทอดและเป็นรากฐานสำคัญของวิถีชีวิตชนบท ขณะเดียวกัน

ค่านิยมที่ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาของสังคม เช่น อำนาจชายเป็นใหญ่ ค่อย ๆ ถูกลดบทบาทลง และแทนที่ด้วยแนวคิดใหม่ที่ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ และสิทธิของผู้หญิง สะท้อนให้เห็นการปรับตัวของสังคมชนบทสมัยใหม่ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก ดังที่ พระครูปริยัติกิตติธำรง (Pariyatkittithamrong, 2015) กล่าวว่า ค่านิยมในสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและกระแสสังคม ค่านิยมใหม่อาจเข้ามาแทนที่ค่านิยมเก่า ทำให้สังคมในปัจจุบันแตกต่างจากอดีต และค่านิยมมีความสำคัญมากในสังคมปัจจุบัน เพราะมีผลกระทบต่อความเจริญและความเสื่อมเสียของสังคมและความมั่นคงของชาติมาก

นวนิยายสองชุดนี้สะท้อนให้เห็นภาพค่านิยมในสังคมชนบทสมัยใหม่จากหลากหลายมิติ โดยมีค่านิยมที่โดดเด่น ได้แก่ ความกตัญญู การทำความดี และการยกระดับเพศสถานะของผู้หญิง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความกตัญญู

ความกตัญญูเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกในสังคมไทย และได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะในครอบครัวและชุมชนชนบท ซึ่งให้ความสำคัญกับความเคารพและการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณ การแสดงความกตัญญูไม่เพียงเป็นเครื่องสะท้อนถึงศีลธรรมและจริยธรรมของสังคมไทย แต่ยังเป็นรากฐานที่ช่วยรักษาสายใยแห่งความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัวและชุมชนให้คงอยู่แม้ในยุคสมัยใหม่

ตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนแนวคิดความกตัญญูในสังคมชนบทไทย ปรากฏในนวนิยายชุด *แม่ของแผ่นดิน* เรื่อง *ประทีปแห่งใจ* นำเสนอค่านิยมความกตัญญูในสังคมชนบทสมัยใหม่ได้อย่างน่าประทับใจ ตัวละคร “ปองคุณ” ผู้เขียนนำเสนอให้เป็นลูกกตัญญู แทนที่จะเลือกเส้นทางชีวิตไปทำงานในเมืองใหญ่เพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าหลังจากจบการศึกษาปริญญาโท เขากลับเลือกที่จะอยู่ในชนบทและเริ่มต้นธุรกิจของตนเอง โดยเหตุผลสำคัญคือการได้อยู่ใกล้ชิดและดูแลพ่อแม่ “ปองคุณ” ให้ความสำคัญกับการเข้าใจและตอบสนองความรู้สึกของพ่อแม่ ซึ่งอยู่ในวัยทองและมักรู้สึกเหงา การใส่ใจและการทุ่มเทเวลาเพื่อดูแลและเป็นเพื่อนพูดคุยช่วยทำให้พ่อแม่มีความสุข ลดความอารมณ์แปรปรวนและความเครียดได้ การกระทำของ “ปองคุณ” ปรากฏชัดเจนในตอนที่เขาบังคับดูโทรทัศน์กับแม่ “ใจใส” ในช่วงเย็นหลังเลิกงาน ซึ่งเป็นเวลาที่เขาเลือกใช้เพื่อคลายความเหงาและสร้างความสัมพันธ์ที่อบอุ่นระหว่างแม่ลูก แม่ของเขามักบ่นเสียดยายที่ไม่มีลูกสาว เพราะลูกชายเมื่อโตขึ้นมักจะไม่ว่างคุยบ่อย ๆ เหมือนตอนยังเด็ก แต่ “ปองคุณ” พยายามเติมเต็มช่องว่างนี้ด้วยการใช้เวลาอยู่กับแม่ พูดคุยและทำกิจกรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อให้แม่รู้สึกมีความสุขและไม่รู้สึกเหงา

จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นได้ว่า ตัวละครเป็นแบบอย่างของความกตัญญูในยุคสมัยใหม่ ซึ่งสังคมชนบทปัจจุบันไม่ได้เผชิญปัญหาการขาดแคลนอาหารหรือเสื้อผ้าอีกต่อไป แต่สิ่งที่พ่อแม่ต้องการมากที่สุดคือความใกล้ชิดและการดูแลจากลูกหลาน แม้ว่า “ปองคุณ” จะเป็นลูกชายและไม่อาจดูแลพ่อแม่ได้ในแบบเดียวกับลูกสาว แต่เขายังพยายามชดเชยด้วยการใช้เวลาอยู่กับพ่อแม่ ทำความเข้าใจ และแสดงความเห็นอกเห็นใจท่าน การกระทำเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ค่านิยมความกตัญญูยังคงเป็นรากฐานสำคัญในสังคมชนบทสมัยใหม่ โดยให้ความสำคัญกับการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัวผ่านการเอาใจใส่และความเข้าใจบุพการีอย่างแท้จริง

ในทำนองเดียวกัน นวนิยายชุด *บ้านไร่ปลายฝัน* ก็ได้นำเสนอภาพความกตัญญูอย่างชัดเจนผ่านตัวละครหลักซึ่งเป็นพี่น้องฝาแฝดทั้งสี่ แม้จะต่างมีหน้าที่การงานของตนเอง แต่ยังคงอาศัยอยู่ใกล้ชิดกับพ่อแม่ พวกเขาเคารพและดูแลพ่อแม่อย่างเต็มที่ โดยมักใช้เวลาอยู่ร่วมกันและรับประทานอาหารด้วยกันเป็นประจำ เพื่อสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและกระชับสายสัมพันธ์ในครอบครัว นอกจากพี่น้องฝาแฝดแล้ว ตัวละครอื่น ๆ ก็สะท้อนถึงความกตัญญูเช่นกัน ตัวอย่างเช่น “ณภัทร” ใน *ธาราหิมาลัย* ซึ่งได้รับคำชื่นชมจาก “สุพรรณษา” แม่ของตัวละครหลัก ว่าเป็นลูกกตัญญู เนื่องจากเขามักเดินทางกลับบ้านทุกสุดสัปดาห์เพื่อใช้เวลาอยู่กับพ่อแม่ ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า ค่านิยมความกตัญญูยังคงเป็นรากฐานสำคัญของสังคมชนบทสมัยใหม่ นวนิยายชุดนี้แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างลูกหลานกับพ่อแม่ยังคงได้รับความสำคัญ โดยเน้นย้ำถึงการดูแลเอาใจใส่และการใช้เวลาอยู่ร่วมกัน ซึ่งช่วยเติมเต็มความสุขและสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้กับครอบครัว

ดังนั้น ค่านิยมความกตัญญูในสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ที่สะท้อนจากนวนิยายสองชุดนี้เน้นความสำคัญของการอยู่เคียงข้าง ดูแลเอาใจใส่ และมอบคุณค่าทางจิตใจแก่บุพการี แม้ว่าสังคมชนบทจะพัฒนาและได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ ค่านิยมนี้ยังคงได้รับการสืบทอดและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าความเคารพและความรักที่มีต่อพ่อแม่และผู้มีพระคุณ ยังคงเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมชนบทไทย แม้จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยก็ตาม นอกจากนี้ ความกตัญญูในยุคสมัยใหม่ยังให้ความสำคัญกับการดูแลจิตใจและความเป็นอยู่ของพ่อแม่ มากกว่าการให้ความช่วยเหลือเพียงทางเศรษฐกิจ สะท้อนให้เห็นแนวคิดที่ว่า การตอบแทนบุญคุณไม่ได้หมายถึงเพียงการเลี้ยงดู แต่ยังรวมถึงการมอบความรัก ความเข้าใจ และการอยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับบุพการี

3.2 การทำความดี

การทำความดีเป็นค่านิยมที่ฝังลึกในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสังคมที่มีศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลัก ซึ่งเน้นย้ำถึงความสำคัญของการทำความดี ทั้งสร้างบุญให้กับตนเองและเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุพการี

ค่านิยมการทำความดีได้นำเสนอเป็นแนวคิดสำคัญในนวนิยายหลายเรื่องผ่านตัวละคร ดังตัวอย่างเช่นเรื่อง *วายุภักตมรตรา* จากนวนิยายชุด *บ้านไร่ปลายฝัน* ได้นำเสนอค่านิยมการทำความดีผ่านโครงเรื่องในรูปแบบแฟนตาซี โดยตัวละครหลักอย่าง “วายุภัก” ถูกเข้าใจผิดว่าเป็นผู้ที่ทำให้ “ปิ่นมุก” ตั้งครรภ์ พ่อของเธอจึงจ้างหมอไสยดำเพื่อทำพิธีกรรมไล่ร้าย ทำให้ “วายุภัก” ตกอยู่ในสภาพที่ถูกผีเข้าสิง อย่างไรก็ตาม “ทิชากร” เข้ามาช่วยถอนคุณไสยออกจากร่างของ “วายุภัก” ผ่านพิธีกรรมทางศาสนา หลังจากนั้น “ทิชากร” ยังสอนให้ “วายุภัก” ทำบุญตักบาตร และรักษาศีลห้า เพื่อสร้างคุณดีและเพื่อชดเชยผลกระทบที่ตนเคยก่อในอดีต

ในที่สุดความจริงก็ปรากฏว่า “ภานุ” เป็นผู้ที่ทำร้าย “ปิ่นมุก” แต่ถึงแม้จะพ้นข้อกล่าวหา “วายุภัก” ก็ยังต้องเผชิญกับผลกระทบจากการกระทำในอดีตที่เคยเจ้าชู้ การที่เขาตระหนักถึงความผิดพลาดและเริ่มปรับปรุงตนเองด้วยการทำความดี ช่วยเหลือผู้อื่น และเลิกนิสัยเจ้าชู้ แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวละครอย่างชัดเจน “วายุภัก” ไม่เพียงแต่ช่วยเหลือ “ภานุ” ที่ป่วยเป็นโรคทางจิตโดยจ่ายค่ารักษาพยาบาล แต่ยังยื่นยัดเคียวข้างแคร่ของ “ปิ่นมุก” และสนับสนุนให้ “พันทิวา” หญิงสาวอีกคนที่ถูก “ภานุ” ทำร้ายทำงานต่อไป การทำความดีของ “วายุภัก” แสดงให้เห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วสำนึกในความผิดของตนและเปลี่ยนวิถีชีวิตกลับมายึดมั่นในความดีย่อมพบกับความสุขได้ ดังที่เขามีความสุขร่วมกับ “ทิชากร” ในตอนท้ายเรื่อง ตัวบทได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการทำความดีว่า แม้ในอดีตอาจเคยประกอบความชั่วมาก่อน แต่เมื่อสำนึกในการกระทำที่ไม่ดีของตนและหันกลับมาทำความดี สังคมก็พร้อมที่จะเปิดโอกาสให้ผู้นั้นสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ ดังบทสนทนาในนวนิยายต่อไปนี้

“คุณทำดีที่สุดแล้วค่ะ คุณลม การที่คุณช่วยคุณปิ่นและพ่อแม่ของเธอทวงความยุติธรรม รวมทั้งสนับสนุนให้คุณพันซ์ทำงานที่นี้ต่อไปเพราะเธอไม่ได้เป็นคนผิด แต่เป็นเหยื่อของการถูกทารุณกรรม แลผมจะช่วยออกค่าใช้จ่ายให้เธอไปพบจิตแพทย์เพื่อฟื้นฟูจิตใจ เพียงเท่านั้นก็พอแล้วละค่ะ” (Praenat, 2021, pp.459-460)

การกระทำของตัวละครในเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นค่านิยมเรื่องการทำความดีว่า แม้จะเริ่มต้นด้วยความผิดพลาด แต่สุดท้ายก็สามารถกลับคืนสู่เส้นทางที่ถูกต้องได้ผ่านการทำความดี การช่วยเหลือผู้อื่น และการแสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำในอดีต สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ความดีเป็นพลังที่สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตและสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม

ในขณะเดียวกัน ใน *ประทีปรักแห่งใจ* จากนวนิยายชุด *แม่ของแผ่นดิน* ตัวละคร “ยุทธชัย” พุ่มเทช่วยเหลือ “เมตตา” และ “มัลลิกา” ด้วยการรวบรวมหลักฐานเพื่อปกป้องบริษัทพีแอนด์เอ็มโดยไม่หวังผลตอบแทน หลังจากสองแม่ลูกใช้ชีวิตในสังคมชนบท ได้เรียนรู้ทักษะหัตถกรรม ค่านิยม และวัฒนธรรมชนบท พวกเขาจึงตัดสินใจแบ่งหุ้นครึ่งหนึ่งของบริษัทให้ “ยุทธชัย” เป็นรางวัลสำหรับความดีและความซื่อสัตย์ของเขา การตัดสินใจนี้ไม่เพียงสะท้อนถึงการตอบแทนผู้มีพระคุณ แต่ยังตอกย้ำคุณค่าของหลักการ “คนดีย่อมได้ดี” ซึ่งยังคงเป็นแก่นสำคัญในสังคมไทย โดยเฉพาะสังคมชนบทสมัยใหม่ของไทยเช่นในนวนิยายเรื่องนี้ที่ยังคงยึดมั่นค่านิยมเรื่องการทำความดี ดังให้ตัวละครกล่าวไว้ว่า “การทำความดีย่อมได้ดี” ในบทสนทนา ปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

เมตตาก็คิดว่าหุ้นบริษัทที่ยุทธชัยได้รับนี้จะเป็นรางวัลชีวิตให้แก่เขา คนคิดดีทำดี ย่อมได้ดี และยังเป็นการผูกใจให้ยุทธชัยช่วยธุรกิจบริษัทพีแอนด์เอ็มให้รุ่งเรืองมั่นคงได้อย่างยาวนาน (Napason, 2014, pp.470-471 ,เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นว่า ค่านิยมการทำความดีในสังคมชนบทสมัยใหม่ไม่ได้จำกัดเพียงการทำบุญตามประเพณี แต่ยังครอบคลุมถึงการช่วยเหลือผู้ที่ประสบความยากลำบากด้วยความจริงใจ และการตอบแทนบุญคุณแก่ผู้ที่ทำความดี ค่านิยมนี้ถือเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความเข้มแข็งให้กับชุมชนชนบท นอกจากนี้ นวนิยายยังเน้นย้ำแนวคิด “คนดีย่อมได้ดี” ผ่านเหตุการณ์ที่ตัวละครได้รับหุ้นครึ่งหนึ่งของบริษัทเป็นรางวัลตอบแทนความดีที่เขาได้ทำ การตอบแทนเช่นนี้ไม่เพียงแสดงถึงความกตัญญูต่อผู้มีบุญคุณ แต่ยังสะท้อนให้เห็นบทบาทของการทำความดีที่มีส่วนช่วยส่งเสริมความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณค่าในสังคมชนบทสมัยใหม่ได้อย่างชัดเจน

3.3 การยกระดับเพศสถานะของผู้หญิง

ความเท่าเทียมทางเพศเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทซึ่งมักถูกมองว่าพัฒนาน้อยกว่าเขตเมือง อย่างไรก็ตาม สังคมชนบทไทยสมัยใหม่กำลังสะท้อนให้เห็นแนวโน้มของความเท่าเทียมทางเพศที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งในบริบทของครอบครัวและสังคม โดยเฉพาะบทบาท

และสถานะของผู้หญิงที่ได้รับการยอมรับและเปิดกว้างมากขึ้น นวนิยายสองชุดนี้ได้นำเสนอการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวผ่านตัวละครหญิง ซึ่งสะท้อนให้เห็นการปรับตัวของสังคมชนบทจากค่านิยมแบบปิตาธิปไตยไปสู่ความเท่าเทียมทางเพศ เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีบทบาทและอำนาจตัดสินใจมากขึ้น ทั้งในระดับครอบครัวและสังคม

ในนวนิยายเรื่อง *ธาราหิมาลัย* จากชุด *บ้านไร่ปลายฝัน* ได้นำเสนอการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางเพศผ่านความรักระหว่าง “ทิพย์ธารา” หญิงสาวชาวไทยจากจังหวัดสระบุรี และ “เจ้าชายภูวนศ” องค์รัชทายาทแห่งประเทศปารวตริ ประเทศปารวตริในเรื่องเปรียบเสมือนสังคมชนบทที่ยังคงยึดถือขนบธรรมเนียมแบบปิตาธิปไตย ซึ่งให้สิทธิ์แก่ผู้ชายมีภรรยาหลายคน ขณะที่ผู้หญิงโดยเฉพาะในชนชั้นสูง ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองผ่านระบบสนมนางใน อย่างไรก็ตาม “ทิพย์ธารา” ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้หญิงชนบทไทยสมัยใหม่ ยึดมั่นในหลักความเท่าเทียมทางเพศและแนวคิด “สามิदैยวภรรยาदैยว” เธอแสดงจุดยืนอย่างชัดเจนว่าไม่ยอมรับประเพณีดังกล่าว ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างเธอกับวัฒนธรรมของปารวตริท้ายที่สุด ความรักระหว่าง “ทิพย์ธารา” และ “เจ้าชายภูวนศ” ได้เป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมทางเพศของสังคมปารวตริ โดยกษัตริย์แห่งปารวตริทรงตัดสินใจยกเลิกระบบสนมนางใน และแก้ไขกฎหมายให้กษัตริย์มีพระมเหสีเพียงพระองค์เดียว ดังที่ตัวพระบู่ว่า

“เมื่อลูกทั้งสองรักกันมากถึงเพียงนี้ เราก็จะไม่ขัดขวางความรักของพวกเขาเจ้า และยินดีที่จะเปลี่ยนกฎหมายเสียใหม่ และต่อไปนี้ กษัตริย์แห่งปารวตริจะมีพระมเหสีเพียงองค์เดียว พ่อจะยกเลิกระบบสนมนางในนับแต่นี้เป็นต้นไป” (Nara, 2021, p.471)

คำกล่าวนีสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางเพศในสังคมปารวตริ ซึ่งในนวนิยายเปรียบเสมือนสังคมชนบทไทยที่เริ่มเปิดรับแนวคิดความเท่าเทียมทางเพศ แสดงให้เห็นการยกระดับบทบาทของผู้หญิงในการสมรส โดยเฉพาะในบริบทของราชวงศ์ปารวตริที่มีลักษณะปิตาธิปไตย ซึ่งเปรียบได้กับโครงสร้างครอบครัวในสังคมชนบทไทยดั้งเดิม ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้ชายเป็นศูนย์กลาง ขณะที่ผู้หญิงมีสถานะรองลงมา อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ค่านิยมดั้งเดิมที่ยึดถืออำนาจของผู้ชายกำลังถูกแทนที่ด้วยแนวคิดที่ส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศชายและเพศหญิง นวนิยายเรื่องนี้จึงสะท้อนกระบวนการปรับเปลี่ยนค่านิยมทางเพศให้สอดคล้องกับหลักความเท่าเทียมและความก้าวหน้าของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการยอมรับบทบาทและคุณค่าของทั้งสองเพศอย่างเท่าเทียม

นวนิยายชุด *แม่ของแผ่นดิน* ก็ได้นำเสนอการยกระดับของเพศหญิงในครอบครัว ตัวอย่างที่เด่นชัดคือ เรื่อง *ประทีปรักแห่งใจ* ครอบครัวของตัวละคร “มาลัย” กับ “เดช” ผู้เป็นสามี “เดช” ยกย่องภรรยา “มาลัย” ให้เป็นหัวหน้าครอบครัว ดังคำพูดของ “เดช” เมื่อตัวละคร “มัลลิกา (ชื่อเดิม มาลี)” น้องสาวของ “มาลัย” ซึ่งเคยมีเรื่องผิดใจกันมาขออาศัยอยู่ด้วย ต่อไปนี้

“ฉันไม่เคยโกรธเธอเลยนะมาลี เพราะยังไ้เธอก็เป็นน้องสาวแท้ ๆ ของเมียฉัน แต่บ้านนี้เมียของฉันเป็นใหญ่ ถ้ามาลัยอนุญาต ฉันก็ไม่ขัดข้อง” (Napason, 2014, p.70)

บทสนทนาของตัวละครสะท้อนให้เห็นสามียกย่องและให้ความเคารพต่อภรรยา โดยมอบอำนาจให้ภรรยาเป็นผู้ตัดสินใจเรื่องสำคัญของครอบครัว รวมถึงการสนับสนุนและช่วยเหลือญาติพี่น้องของภรรยา แม้ว่าคนเหล่านั้นอาจเคยมีปัญหากับตนเอง การกระทำนี้แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงค่านิยมครอบครัวในสังคมชนบทสมัยใหม่ ซึ่งค่อย ๆ พัฒนาไปจากโครงสร้างชายเป็นใหญ่สู่ความเท่าเทียมทางเพศมากขึ้น สามีเริ่มให้ความเคารพและเปิดโอกาสให้ภรรยามีบทบาทสำคัญตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ของครอบครัว นับเป็นสัญญาณของความก้าวหน้าในค่านิยมครอบครัวที่เปิดกว้างและส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศในสังคมชนบทยุคใหม่

นอกจากการยกระดับสถานะของผู้หญิงในครอบครัวแล้ว นวนิยายเรื่องนี้ยังสะท้อนให้เห็นการยกระดับสถานะของผู้หญิงในสังคมโดยรวม ตัวอย่างเช่น ตัวละคร “มาลัย” ดังกล่าวในเรื่อง *ประทีปรักแห่งใจ* ไม่เพียงแต่เป็นแม่บ้านธรรมดา แต่เธอยังมีความสามารถและความมุ่งมั่นพัฒนาความเป็นอยู่ของครอบครัวและชุมชน โดยการตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อทำงานศิลปะหัตถกรรมงานจักสาน ซึ่งช่วยเสริมรายได้ให้ครอบครัวและสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ทำให้ผู้อ่านเห็นถึง “ผู้หญิงสามารถเป็นกำลังสำคัญได้ครั้งหนึ่งของสังคม” ตัวอย่างดังต่อไปนี้

มาลัยไม่ได้เป็นแค่แม่บ้านธรรมดาที่แบมือขอเงินสามีไปวัน ๆ ถึงจะอยู่บ้าน แต่ก็ยังตั้งกลุ่มสมาคมแม่บ้านเพื่อหารายได้ด้วยการสร้างกลุ่มงานจักสานขึ้นมา (Napason, 2014, p.87)

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงในสังคมชนบทไม่ได้จำกัดบทบาทของตนอยู่เพียงในครัวเรือน แต่ยังสามารถก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำและผู้ริเริ่มในการสร้างกลุ่มหรือชุมชนที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในระดับครอบครัวและสังคมโดยรวม การที่ตัวละครจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านและนำสมาชิกไปสู่การสร้างรายได้เสริม เป็นตัวอย่างของการยกระดับบทบาทของผู้หญิงในสังคมชนบทให้ได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้น ทั้งยัง

สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมในสังคมชนบท ที่เริ่มยอมรับและสนับสนุนความสามารถของผู้หญิงมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคปัจจุบัน

ดังนั้น นวนิยายสองชุดนี้จึงสะท้อนให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงและการผสมผสานค่านิยมในสังคมชนบทสมัยใหม่อย่างกลมกลืน ค่านิยมดั้งเดิม เช่น ความกตัญญูและการทำความดี ยังคงเป็นรากฐานสำคัญและได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง ทว่าสังคมชนบทสมัยใหม่ได้ขยายความหมายของความกตัญญูให้ครอบคลุมทั้งการดูแลบุพการีในด้านการเลี้ยงดูและการดูแลจิตใจ ในขณะที่ค่านิยมการทำความดีไม่เพียงแต่ได้รับการรักษาไว้ แต่ยังแสดงถึงการตอบแทนคุณงามความดีอย่างชัดเจน นอกจากนี้ การยกระดับเพศสถานะของผู้หญิงในสังคมชนบทก็ได้รับความสำคัญมากขึ้น โดยสะท้อนให้เห็นค่านิยมที่สนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศและการให้สิทธิที่เท่าเทียมทั้งมิติครอบครัวและมิติสังคม นวนิยายสองชุดนี้จึงสะท้อนภาพสังคมชนบทที่ยังคงรักษาจารีตประเพณีอันดีงามไว้ ขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัวและพัฒนาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยได้อย่างชัดเจน

บทสรุปและอภิปรายผล (Conclusion and discussion)

การศึกษาภาพสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ในนวนิยายชุด บ้านไร่ปลายฝน และ แม่ของแผ่นดิน พบว่า นวนิยายสองชุดนี้ได้นำเสนอภาพสังคมชนบทไทยที่พัฒนาในสามมิติ ได้แก่ สภาพสังคม วิถีชีวิต และค่านิยม ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพการปรับตัวของชาวชนบทให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ได้อย่างชัดเจน

ด้านสภาพสังคม นวนิยายสองชุดนี้สะท้อนภาพชนบทไทยสมัยใหม่ que พัฒนาอย่างต่อเนื่อง บ้านเรือน สะดวกสบายและทันสมัยมากขึ้น ในขณะเดียวกัน สภาพแวดล้อมในชุมชนได้รับการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพ ทั้งผ่านอุตสาหกรรมท้องถิ่นและศูนย์ศิลปาชีพ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความมั่นคงและยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวชนบท

ด้านวิถีชีวิต นวนิยายสองชุดนี้สะท้อนให้เห็นภาพวิถีชีวิตของชาวชนบทไทยสมัยใหม่ที่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ภาคเกษตรกรรม แต่ยังมีบทบาทในธุรกิจที่กำลังเติบโตในพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ งานหัตถกรรม และอุตสาหกรรมชุมชน นอกจากนี้ ชีวิตชนบทยังคงยึดหลักความเรียบง่ายและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวคิดความพอเพียงและความสงบสุขที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์ของสังคมชนบทไทย

ด้านค่านิยม นวนิยายสองชุดนี้สะท้อนให้เห็นภาพความกตัญญูและการทำความดีซึ่งยังคงเป็นคุณค่าหลักของสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ โดยความกตัญญูไม่ได้จำกัดเพียงการสนับสนุนทางเศรษฐกิจ แต่ยังเน้นการดูแลจิตใจและความเป็นอยู่ของพ่อแม่อย่างใกล้ชิด ขณะเดียวกัน ค่านิยม “ทำดีได้ดี” ยังคงมีบทบาทสำคัญ โดยเน้นว่าผู้ที่สำนึกผิดและหันกลับมาทำความดีจะได้รับโอกาสเริ่มชีวิตใหม่ต่อไป และการตอบแทนผู้ที่กระทำความดี นอกจากนี้ นวนิยายยังสะท้อนการเปลี่ยนแปลงด้านเพศสถานะ โดยลดบทบาทของอำนาจชายเป็นใหญ่และส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศทั้งในมิติครอบครัวและมิติสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวโน้มของสังคมชนบทที่ปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทสมัยใหม่

การศึกษารังนี้มีวัตถุประสงค์และผลการศึกษาที่แตกต่างกับบทความวิจัยเรื่อง “วาทกรรมการพัฒนาในสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ในนวนิยายชุด บ้านไร่ปลายฝน” (Liang & Intaraporn, 2024) ซึ่งมุ่งวิเคราะห์ชุดความคิดเกี่ยวกับ “วาทกรรมการพัฒนา” เพื่อแสดงให้เห็นการผลิตซ้ำชุดความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทในนวนิยายที่นำเสนอผ่านกลวิธีเชิงวรรณศิลป์ซึ่งมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้อ่านเกี่ยวกับการพัฒนาในชนบทไทยสมัยใหม่ โดยชี้ให้เห็นว่า นวนิยายชุด บ้านไร่ปลายฝน ได้ตอกย้ำแนวคิดการพัฒนาโดยทำให้ผู้อ่านเชื่อว่า

สังคมชนบทไทยกำลังพัฒนาไปตามทิศทางที่รัฐกำหนด ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรักษาทรัพยากรสมบัติของแผ่นดินให้กับคนรุ่นหลัง นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นแนวความคิดการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ลดการพึ่งพาภายนอก และส่งเสริมบทบาทของผู้หญิงในสังคมชนบทให้เท่าเทียมกับผู้ชายมากขึ้น ส่วนบทความวิจัยเรื่องนี้มุ่งวิเคราะห์ภาพสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ที่สะท้อนจากนวนิยายชุดสองชุดคือ *บ้านไร่ปลายฝน* และ *แม่ของแผ่นดิน* เพื่อแสดงให้เห็นสภาพสังคมชนบทสมัยใหม่ที่ปรากฏในนวนิยายในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อม วิถีชีวิตที่เรียบง่ายและกลมกลืนกับธรรมชาติ รวมถึงค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับความกตัญญูในมิติทางจิตใจ การตอบแทนบุญคุณ และการยกระดับบทบาทของผู้หญิงในสังคมชนบท ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีประเด็นการศึกษาที่แตกต่างกันกับบทความที่กล่าวมาข้างต้น

นอกจากนี้ ผลศึกษานี้ยังแตกต่างจากงานวิจัยของ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (Pattarakulvanit, 2017) ที่ศึกษา “ภาพเสนอความเป็นเมืองและชนบทในวรรณกรรมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475-2501” โดยพบว่าวรรณกรรมในช่วงเวลาดังกล่าวมักนำเสนอชนบทว่าเป็นพื้นที่ล้าหลัง ไร้ศักยภาพ และเป็นเพียงแหล่งทรัพยากรที่รอการพัฒนา อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมยุคหลังเริ่มตั้งคำถามต่อภาพจำเหล่านี้ และให้ความสำคัญกับประเด็นความไม่เท่าเทียมทางสังคมมากขึ้น ขณะที่นวนิยายชุดที่ใช้ศึกษาในงานวิจัยนี้นำเสนอภาพชนบทไทยในเชิงบวกมากขึ้น โดยแสดงให้เห็นภาพพัฒนาการทั้งด้านสภาพสังคม วิถีชีวิต และค่านิยมที่ปรับตัวให้สอดคล้องกับยุคสมัยใหม่

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า นวนิยายชุดที่นำมาศึกษาในบทความวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นวนิยายชุด *บ้านไร่ปลายฝน* กับ *แม่ของแผ่นดิน* จึงได้ร่วมกันนำเสนอภาพของสังคมชนบทของไทยที่พัฒนาแล้วผ่านสายตาของผู้เขียนนวนิยาย แม้จะพิจารณาได้ว่าภาพสังคมชนบทไทยสมัยใหม่ที่ปรากฏในนวนิยายที่นำมาศึกษาอาจมิใช่ความจริงของสังคมทั้งหมด เพราะเป็นภาพที่นำเสนอผ่านมุมมองและทัศนะของผู้เขียนโดยใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ แต่เนื่องจากผู้เขียนนวนิยายนับว่าเป็นบุคคลหน่วยหนึ่งของสังคม จึงอาจกล่าวได้ว่าภาพสังคมชนบทสมัยใหม่ในนวนิยายชุดดังที่ได้วิเคราะห์มาในบทความเรื่องนี้เป็นตัวแทนทางความคิดของคนในสังคมที่มีต่อสังคมชนบทสมัยใหม่ของไทยที่ไม่อาจมองข้ามไป

References

- Charoensin-o-larn, C. (2017). *Wathakam kan phatthana: Amnat, khwam ru, khwam ching, ekkalak lae khwam pen uen*. [Development Discourse: Power, Knowledge, Truth, Identity, and Otherness]. (6th ed.). Bangkok: Wiphasa Publishing.
- Chiangthong, J. (2014). *Chonnabot Thai: Chak Adit Su Anakhot*. [Rural Thailand: From Past to Future]. Chiang Mai: Public Policy Studies Institute, Chiang Mai University.
- Jaisuwan, J. (2020). Folkways of Thai Rural People in the 4.0 Era. *Pañña Panithan Journal*, 5(1), 29-41. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/article/view/242886>
- Li, J. (2019). *Reflections of Southern Rural Society in Novels of Staporn Srisuchjang*. [Master's thesis, Huachiew Chalermprakiet University]. <https://has.hcu.ac.th/jspui/handle/123456789/624>
- Liang, J. & Intaraporn, W. (2024). The Discourse of Development in Modern Rural Thai Society in the Baan Rai Plai Fun Novel Series. *Journal of Arts and Thai Studies*, 46(3), 1-17. <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/artssu/article/view/3843>
- Liu, G. (2020). *The Reflection of Thai Local Society in Novel Series 'Fah Hom Din'* [Master's thesis, Huachiew Chalermprakiet University]. <https://has.hcu.ac.th/jspui/handle/123456789/636>
- Napason. (2014). *Pra Teap Rak Hang Jai*. [Beacon of Love]. Bangkok: My Dream Publishing.
- Nara. (2021). *Thara Himalai*. [Himalayan Stream]. (14th ed.). Bangkok: Pimkham.
- Noosanun, P. (1989). *Reflections of rural social problems in Thai novels (1976-1986)*. [Master's thesis, Chulalongkorn University]. <https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=1030276>
- Pariyatkittithamrong. (2012). Values change because society changes. *Journal of MCU Social Science Review*, 1(1), 13-29. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/244762>

- Pattarakulvanit, C. (2017). *The Representation of the Urban and the Rural in Thai Literature between 1932-1958*. (Research report). Faculty of Liberal Arts, Thammasat University. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:180851
- Phongchalarw, K. (2017). Representation of Thai rural areas in short stories during the development era, 1950–1976. *MCU Ubon Review Journal*, 2(2), 57–75. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/240545>
- Phuangprayong, K. & Noonin, S. (2018). Thai modern rural society and factors affecting lifestyle. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 44(2), 34-64. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/socku/article/view/181203>
- Praenat. (2014). *Saeng Thian*. [Candlelight]. Bangkok: My Dream Publishing.
- Praenat. (2021). *Wayupak Montra*. [Spell of the Wind]. (13th ed.). Bangkok: Pimkham.
- Prasong-ngern, K. (1984). *A study of Thai short stories concerning rural social problems in the Northeast: 1958–1982*. [Master's thesis, Chulalongkorn University]. <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/53624/>
- Rom Kaew. (2021). *Pathapee Leh Ruk*. [Earth's Enchanted Love]. (13th ed.). Bangkok: Pimkham.
- Sonklin. (2021). *Duangjai Akkhanee*. [Flame of My Heart]. (13th ed.). Bangkok: Pimkham.
- Sujapun, R. (1999). *Wannakam Patchuban*. [Contemporary Literature]. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Sunyavivat, S. (1979). Thai Rural Society: A Provisional Conclusion on Its Characteristics and Changes. *Social science journal*, 16(2), 84-106. <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol16/iss2/6/>

- Tailanga, I. (2000). *Sat Lae Sin Haeng Kan Lao Rueang*. [The art and science of storytelling] Bangkok: Kasetsart University Press.
- Tailanga, S. (2012). Rural discourses in Mai Muangderm's literary works. *Humanities Journal*, 19(2), 105–129. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc/article/view/54120>
- Thiensawangchai, S. (2017). *Ecological conscience in Niransak Boonchan's literary works*. [Master's thesis, Chulalongkorn University]. <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/1683/>
- Tiyada. (2014). *Roi Pa Wai Duay Rak*. [Weaving the Forest with Love]. Bangkok: My Dream Publishing.